

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nataša Juvan

Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja v Sloveniji v obdobju 2010–2011

Diplomsko delo

Ljubljana 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nataša Juvan

Mentor: docent dr. Miroljub Ignjatović

Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja v Sloveniji v obdobju 2010–2011

Diplomsko delo

Ljubljana 2012

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Miroljubu Ignjatoviću za strokovno pomoč in nasvete pri pisanju diplomskega dela.

Prav tako se zahvaljujem Mateji in vsem, ki ste mi pomagali, me spodbujali in mi stali ob strani.

Nenazadnje hvala tudi tebi, Žiga.

Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja v Sloveniji v obdobju 2010–2011

Svetovna in finančna gospodarska kriza je povzročila precejšen padec gospodarske aktivnosti, kar je vplivalo na povečanje stopnje brezposelnosti. Vlada Republike Slovenije se je na poslabšanje razmer odzvala z razširitvijo nabora ukrepov aktivne politike zaposlovanja in s povečanjem sredstev za njihovo izvajanje. V diplomskem delu je opisano stanje na trgu dela od leta 2008 naprej. V nadaljevanju je predstavljena aktivna politika zaposlovanja, njeni izzivi in cilji, pravna podlaga in financiranje ukrepov. Za leti 2010 in 2011 so prikazane posamezne aktivnosti, ki so potekale v sklopu ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja«. V skladu s hipotezo sem v diplomskem delu preverila, kako učinkovito je bilo izvajanje omenjenega ukrepa. Pri tem sem se osredotočila na težje zaposeljive skupine brezposelnih oseb. Zato je predstavljena problematika posameznih težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb in njihova vključenost v posamezne aktivnosti ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja«. Predstavljeni so tudi primeri dobre prakse na področju zaposlovanja in nov inovativen pristop pri zaposlovanju brezposelnih oseb.

Ključne besede: *brezposelnost, aktivna politika zaposlovanja, spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja, težje zaposeljive skupine brezposelnih oseb.*

Encouragement of employment and self-employment in Slovenia in the period 2010–2011

The global economic and financial crisis has caused a substantial decline of economic activity, resulting in turn in a higher rate of unemployment. In order to counter these negative trends, the Government of The Republic of Slovenia has introduced a wider range of measures of active employment policy coupled with increased funds for their implementation. The thesis outlines the situation on the labour market and focuses on the active employment policy, its challenges and goals, its legal ground and the financing of its measures. The activities implemented with the measure »Encouragement of employment and self-employment« are presented for the years 2010 and 2011. In line with its hypothesis the thesis investigates the efficiency of the implementation of this measure, focusing on the hard-to-place clients. Therefore, the thesis deals with the issues of individual hard-to-place client groups and their involvement in the employment activities. Additionally, some examples of good practice in employment activities and a new innovative approach to employing the unemployed are also given.

Keywords: *unemployment, active employment policy, encouragement of employment and self-employment, hard-to-place client groups.*

Kazalo

1 UVOD	8
2 TRG DELA V ČASU GOSPODARSKE KRIZE	9
3 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA	17
3.1 IZZIVI IN CILJI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA	17
3.2 PRAVNA PODLAGA	18
3.3 VIRI FINANCIRANJA	22
3.4.1 Financiranje v letih 2010 in 2011	25
3.5 IZVAJALCI UKREPOV NA TRGU DELA	26
3.6 CILJNE SKUPINE	27
3.7 VKLJUČEVANJE V UKREPE AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA	28
4 PROBLEMATIKA TEŽJE ZAPOSRLJIVIH SKUPIN BREZPOSELNIH	28
4.1 OPREDELITEV BREZPOSELNE OSEBE	30
4.2 DOLGOTRAJNO BREZPOSELNI	31
4.2.1 Problematika zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih	31
4.3 MLADI (15 do 24 let)	32
4.3.1 Problematika zaposlovanja mladih	32
4.4 STAREJŠI (55 do 64 let)	33
4.4.1 Problematika zaposlovanja starejših	34
4.5 ŽENSKÉ	35
4.5.1 Problematika zaposlovanja žensk	35
4.6 INVALIDI	36
4.6.1 Problematika zaposlovanja invalidov	37
4.7 BREZPOSELNI BREZ IZOBRAZBE ALI Z NIZKO IZOBRAZBO	38
4.7.1 Problematika zaposlovanja brezposelnih brez izobrazbe ali z nizko izobrazbo	39
5 SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA IN SAMOZAPOSLOVANJA	39
5.1 FLEKSIBILNE OBLIKE ZAPOSLOVANJA	41
5.2 SAMOZAPOSLOVANJE	43
5.2.1 Pridobitev subvencije za samozaposlitev	45
5.3 SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA IN SAMOZAPOSLOVANJA KOT UKREP AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA	47
5.3.1 Aktivnosti, ki so se izvajale v okviru ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« v letu 2010	48

5.3.2 Aktivnosti, ki so se izvajale v okviru ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« v letu 2011.....	53
5.3.3 Projekt Zaposlitveni izziv.....	57
6 STATISTIČNI PODATKI ZA OBDOBJE 2010–2011.....	58
6.1 SPODBUJANJE SAMOZAPOSLOVANJA.....	59
6.2 SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA.....	64
7 ZAKLJUČEK.....	72
8 LITERATURA.....	76

Kazalo slik in tabel v besedilu

Slika 2.1: Primerjava gibanja stopnje brezposelnosti v EU in Sloveniji.....	10
Slika 2.2: Gibanje registrirane brezposelnosti po letih.....	12
Tabela 2.1: Število brezposelnih oseb, vključenih v programe aktivne politike zaposlovanja po posameznih skupinah.....	13
Tabela 2.2: Priliv in odliv iz registrirane brezposelnosti.....	16
Tabela 3.1: Sredstva za izvajanje ukrepov APZ skupaj za leti 2010 in 2011.....	25
Tabela 4.1: Značilne skupine registriranih brezposelnih oseb (deleži v % od povprečnega števila registrirano brezposelnih oseb).....	29
Tabela 5.1: Razlogi za prijavo novoprijavljenih v evidenco brezposelnih oseb v letih 2010 in 2011.....	40
Tabela 6.1: Vključitve v ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« po aktivnostih.....	59
Tabela 6.2: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Pomoč pri samozaposlitvi.....	60
Tabela 6.3: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Subvencija za samozaposlitev.....	61
Tabela 6.4: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Pomoč pri samozaposlitvi.....	62
Tabela 6.5: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Subvencija za samozaposlitev.....	62
Tabela 6.6: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Pomoč pri samozaposlitvi.....	63

Tabela 6.7: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Subvencija za samozaposlitev	63
Tabela 6.8: Registrirane brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti v % v letih 2010 in 2011	64
Tabela 6.9: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP 2008, 2009, 2010.....	65
Tabela 6.10: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb – Zaposli.me, Zaposli.me 2, Zaposli.me 2011	66
Tabela 6.11: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas	66
Tabela 6.12: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP 2008, 2009, 2010.....	67
Tabela 6.13: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb – Zaposli.me, Zaposli.me 2, Zaposli.me 2011	68
Tabela 6.14: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas	68
Tabela 6.15: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP 2008, 2009, 2010	69
Tabela 6.16: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb – Zaposli.me, Zaposli.me 2, Zaposli.me 2011	70
Tabela 6.17: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas	71
Tabela 6.18: Razmerje med številom brezposelnih oseb in brezposelnih invalidov	71

1 UVOD

Brezposelnost je eden večjih globalnih problemov, ki se je zaradi svetovne finančne in gospodarske krize še povečal. Stopnja brezposelnosti se je tudi v Sloveniji precej povečala. Veliko težavo predstavlja zlasti dolgotrajna brezposelnost, prav zato imajo ukrepi aktivne politike zaposlovanja v času gospodarske krize še večji pomen za celotno družbo.

Namen diplomskega dela je prikazati ukrep aktivne politike zaposlovanja »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« z vidika delodajalcev in delojemalcev. Ukrep z različnimi aktivnostmi, subvencijami in povračilom stroškov delodajalcem spodbuja zaposlovanje, samozaposlovanje, prilagodljivost delovne sile in podjetij ter ohranja delovna mesta. V diplomskem delu sem predstavila nekaj primerov dobre prakse na področju zaposlovanja. Osredotočila sem se na težje zaposljive skupine brezposelnih oseb. Zanimalo me je, kako uspešno so posamezne skupine brezposelnih vključene v izvajanje ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja«.

Glavna hipoteza je, da ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« dosega svoj namen, saj aktivnosti za povečanje zaposlovanja in samozaposlovanja vplivajo na zmanjševanje brezposelnosti. V diplomskem delu sem preverila, ali so aktivnosti primerne in učinkovite za posamezne skupine težje zaposljivih brezposelnih oseb.

V uvodu sem zajela kratko predstavitev teme, cilj diplomskega dela, raziskovalno vprašanje / hipotezo in metodologijo.

V nadaljevanju sem najprej opisala stanje na trgu dela od leta 2008, ko so se tudi v Sloveniji začele kazati posledice svetovne finančne in gospodarske krize. V tretjem poglavju je predstavljena aktivna politika zaposlovanja, njeni glavni izzivi in cilji, pravna podlaga in viri financiranja. Navedla sem izvajalce ukrepov na trgu dela in ciljne skupine, ki jim je aktivna politika zaposlovanja namenjena.

V četrtem poglavju so predstavljene posamezne težje zaposljive skupine brezposelnih oseb. Med njimi so najbolj problematični dolgotrajno brezposelni, zlasti starejši. Posebej problematična je tudi skupina mladih, ki se vrtijo v krogu zaposlitev za določen čas. Poleg

našteti so težje zaposljivi tudi ženske, invalidi in brezposelne osebe brez ustrezne strokovne izobrazbe.

V petem poglavju je razgrajen ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja«. Predstavljene so najpogostejše oblike fleksibilnega zaposlovanja pri nas, pomen samozaposlovanja ter posamezne aktivnosti, ki so se izvajale v okviru ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« v letih 2010 in 2011.

V šestem poglavju so navedeni statistični podatki za obdobje 2010–2011, na podlagi katerih sem preverila hipotezo, ali ukrep prispeva k zmanjševanju brezposelnosti. Iz podatkov sem poskušala preveriti, kako uspešno se v aktivnosti vključujejo težje zaposljive skupine brezposelnih oseb. V zaključku sem preverila hipotezo in strnila povzetek ugotovitev.

Analiza je bila narejena na podlagi metode analize uradnih statistik v kombinaciji z analizo in interpretacijo sekundarnih virov. V diplomskem delu sem uporabila podatke, ki jih objavljajo Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Statistični urad Republike Slovenije, Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Eurostat.

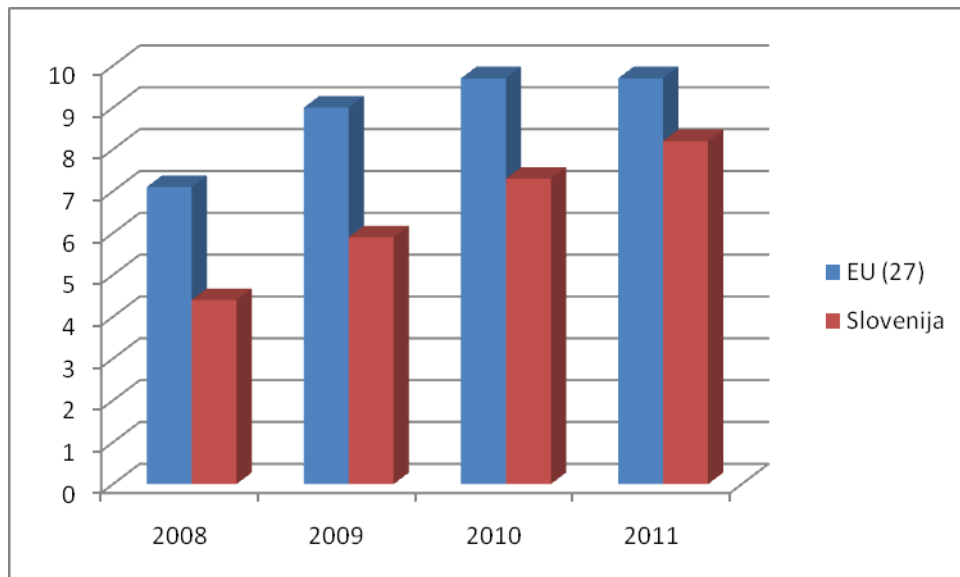
2 TRG DELA V ČASU GOSPODARSKE KRIZE

Ena izmed prednostnih nalog Lizbonske strategije in Strategije razvoja Slovenije je reforma trga dela v smeri večje prožnosti. Temeljni cilj reforme je izboljšanje prilagodljivosti trga dela s povečevanjem fleksibilnosti delovnih razmerij in zaposlovanja, z zmanjšanjem strukturnih neskladij na trgu dela, z aktivnimi ukrepi na trgu dela in izboljšanjem zaposljivosti težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb (Šušteršič in drugi 2005, 37).

Pod vplivom svetovne finančne in gospodarske krize so se v drugi polovici leta 2008 začele gospodarske razmere v državah članicah Evropske unije naglo poslabševati, kar se je odražalo v razmerah na trgu dela in v splošni blaginji prebivalstva. Padeč gospodarske aktivnosti se je pokazal v zmanjšani delovni aktivnosti in povečani stopnji brezposelnosti. Delovna aktivnost v Evropski uniji se je najbolj zmanjšala pri mladih in nizko izobraženih. Zaradi zmanjšanja

gospodarske aktivnosti v gradbeništvu se je opazneje zmanjšala delovna aktivnost moških kot žensk (Kajzer 2011, 13–21).

Slika 2.1: Primerjava gibanja stopnje brezposelnosti v EU in Sloveniji

Vir: Eurostat (2012).

Slika 2.1 prikazuje primerjavo gibanja stopnje brezposelnosti v Evropski uniji in Sloveniji v obdobju 2008–2011. Stopnja brezposelnosti je opredeljena kot delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. Brezposelne osebe so osebe, stare med 15 in 74 let, ki so v referenčnem tednu brez dela, so trenutno na voljo za delo in so aktivno iskale zaposlitev v preteklih štirih tednih ali že našle zaposlitev z začetkom v naslednjih treh mesecih (Eurostat).

V letu 2009 se je stopnja brezposelnosti v Evropski uniji močno povečala zaradi padca gospodarske aktivnosti, in sicer s 7,1 % na 9,0 %. Večina držav članic Evropske unije je zato okrepila izvajanje aktivnih posegov na trg dela in pozitivni rezultati so se pokazali že v letu 2010, ko se je stopnja brezposelnosti ustalila na 9,7 %. V letu 2011 se je naraščanje ustavilo, kar je bila posledica postopnega oživljanja gospodarske aktivnosti. V letu 2008 je bila stopnja brezposelnosti v Sloveniji še precej nižja kot v Evropski uniji. V letu 2009 se je gospodarska aktivnost pri nas zmanjšala, kar je vplivalo tudi na trg dela. Močno se je povečala stopnja brezposelnosti – v letu 2008 je bila 4,4 %, v letu 2009 je narasla na 5,9 %. Zaradi nestabilnih razmer v gospodarstvu je v naslednjih dveh letih še naraščala, in sicer v letu 2010 na 7,3 %, v letu 2011 na 8,2 %. Tako se je v letu 2011 že zelo približala stopnji brezposelnosti v Evropski uniji, kjer je bila stopnja brezposelnosti 9,7 %.

V Sloveniji je gospodarska kriza v letih 2009 in 2010 močno zaznamovala gibanje na trgu dela. Število brezposelnih se je povečalo, število delovno aktivnih pa zmanjšalo. Padec gospodarske aktivnosti v letu 2009 je povzročil zmanjšanje stopnje delovne aktivnosti. V letu 2010 so se razmere na trgu dela še poslabšale zaradi počasnega okrevanja gospodarske aktivnosti in odloženega prilagajanja trga dela. Poslabševanje razmer na trgu dela se je v letu 2011 nekoliko umirilo, a izboljšanja v kratkem še ne gre pričakovati.

Poročilo Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj je pokazalo, da se je v obdobju 2008–2010 najbolj poslabšal položaj mladih, nizko izobraženih in moških (Kajzer 2011, 13–21). Poslabšanje položaja mladih je bilo posledica neskladij na trgu dela, ki izhajajo iz strukture vpisa v izobraževalne programe, ter nepodaljševanja pogodb za določen čas. Poslabšanje položaja moških v primerjavi z ženskami na trgu dela je bilo podobno kot v Evropski uniji posledica zmanjšanja aktivnosti v dejavnostih, kot je gradbeništvo, ki zaposluje pretežno moško delovno silo.

Zaradi velikega priliva novih brezposelnih se je stopnja dolgotrajne brezposelnosti v letu 2009 sicer znižala, v letu 2010 pa se je močno povečala, prav tako kot delež dolgotrajno brezposelnih med registrirano brezposelnimi. V drugi polovici leta 2010 se je močno povečalo število registrirano brezposelnih, ki so starejši od 50 let, pri katerih obstaja precejšnja verjetnost za prehod v dolgotrajno brezposelnost (Kajzer 2011, 13–21).

Slovenski trg dela ostaja v primerjavi s trgi dela drugih držav članic Evropske unije še vedno precej tog. Oblike fleksibilnega zaposlovanja omogočajo podjetjem hitrejšo prilagajanje na spremembe v povpraševanju na trgu dela, zato so v času gospodarske krize imele pomembno vlogo pri prilagajanju podjetij. V obdobju 2008–2010 se je razširjenost zaposlitev s skrajšanim delovnim časom povečala, in sicer najbolj med mladimi in starejšimi. To lahko povežemo s povečanjem deleža študentskega dela v skupni delovni aktivnosti mladih, ki se je v krizi močno zmanjšala, in s skrajševanjem delovnega časa, ki ga je spodbujal Zakon o subvencioniranju polnega delovnega časa (Kajzer 2011, 13–21). Povečal se je tudi delež zaposlenih za določen čas, zlasti med mladimi.

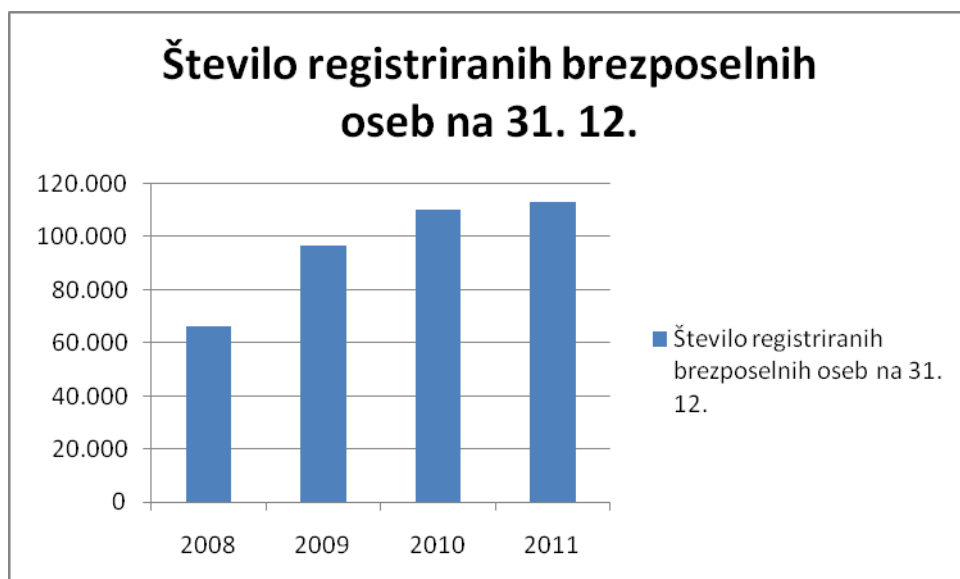
»Posebej izpostavljena skupina, ko gre za delo za določen čas, so mladi (15–24 let). To lahko pomeni, da morajo tisti, ki na trg delovne sile šele vstopajo, sprejemati manj varne (še vedno

tudi manj zaželene) oblike zaposlovanja, ki tako postajajo področje uvajanja na trg delovne sile in pridobivanja izkušenj» (Kanjuo-Mrčela in Ignjatović 2004, 255).

Za Slovenijo je značilen visok delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati delovno aktivni. Nekateri celo podaljšujejo študij, ker jim to omogoča delo prek študentskih servisov. Študentsko delo je pri nas najbolj fleksibilna oblika zaposlovanja. Delodajalci z najemanjem študentov pokrivajo nenadne potrebe po delovni sili, ki so posledica sezonskih in drugih vplivov. Prav zaradi fleksibilnosti in cenovne ugodnosti je študentsko delo za delodajalce še vedno tako zanimivo. Hkrati predstavljajo študentje tudi vir potencialnih novih kadrov, saj precej podjetij zaposli študente, ki so pred tem delali pri njih preko študentskega servisa.

Vendar prav študentsko delo in močno varovanje zaposlitev za nedoločen čas zelo povečujeta starostno segmentacijo trga dela, ki izhaja iz sistemske regulative dela (Kajzer 2011, 13–21). Za izboljšanje razmer na trgu dela je Vlada Republike Slovenije z Zakonom za uravnoteženje javnih financ (UL RS 40/2012), ki je začel veljati 31. maja 2012, posegla tudi na področje študentskega dela. Z novo obdavčitvijo študentskega dela se je koncesijska dajatev povečala za 11 % – z dosedanjih 14 % na 25 %. Glavni namen povečanja koncesijske dajatve je zagotovitev zadostnega obsega sredstev za štipendiranje in omejitev študentskega dela.

Slika 2.2: Gibanje registrirane brezposelnosti po letih

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

Slika 2.2 prikazuje gibanje števila registriranih brezposelnih oseb v obdobju 2008–2011. Konec leta 2008 je bilo na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje prijavljenih 66.239 brezposelnih oseb. Konec leta 2009 je število prijavljenih močno naraslo, in sicer na 96.672 brezposelnih. V naslednjih dveh letih je število prijavljenih brezposelnih oseb še naraščalo. Konec leta 2010 je bilo tako prijavljenih 110.021 brezposelnih, leta 2011 pa že 112.754.

Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj v svojem poročilu ugotavlja, da se je Vlada Republike Slovenije na slabšanje razmer v letu 2009 odzvala z okrepljenim izvajanjem ukrepov aktivne politike zaposlovanja, s sprejetjem dveh intervencijskih zakonov za ohranjanje delovnih mest in s spremembami v regulaciji trga dela. Zaradi uvedbe intervencijskih zakonov je za ohranjanje delovnih mest in izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja povečala obseg sredstev za programe aktivne politike zaposlovanja; ta je v letu 2009 znašal 0,5 % BDP, v letu 2010 pa 0,66 % BDP (Kajzer 2011, 13–21).

Delež vključenih v ukrepe aktivne politike zaposlovanja se je v letih 2009 in 2010 močno povečal, vendar je bil delež vključenosti težje zaposljivih skupin brezposelnih (starejši, dolgotrajno brezposelni) sorazmerno nizek. V letu 2009 se je povečalo število vključenih v ukrepe aktivne politike zaposlovanja za 78,5 % in v letu 2010 še za 39,7 % (Kajzer 2011, 13–21).

Tabela 2.1: Število brezposelnih oseb, vključenih v programe aktivne politike zaposlovanja po posameznih skupinah

Leto	Brezposelne osebe	Iskalci prve zaposlitve	Dolgotrajno brezposelni	Brez strokovne izobrazbe	Stari 50 let in več
2008	27.593	4.712	4.121	4.464	3.201
2009	49.275	6.099	4.316	8.719	4.654
2010	68.827	7.898	8.116	10.341	5.555
2011	36.940	5.889	5.389	6.754	4.617

Vir: UMAR (2012).

V tabeli 2.1 je predstavljeno število brezposelnih oseb po posameznih skupinah, ki so bile v obdobju 2008–2011 vključene v različne ukrepe aktivne politike zaposlovanja. Kot je razvidno iz tabele, se je v letu 2011 vključenost v ukrepe precej zmanjšala v primerjavi z

letom 2010. Najmanjše število brezposelnih oseb vključenih v ukrepe aktivne politike zaposlovanja je bilo iz dveh najtežje zaposljivih skupin, in sicer starejših in dolgotrajno brezposelnih. Po ugotovitvah Urada za makroekonomske analize in razvoj (UMAR 2012, 38–39) je bilo najmanj vključitev v programe za povečanje socialne vključenosti ter programe usposabljanja in izobraževanja.

V letu 2009 je Vlada Republike Slovenije sprejela dva interventna zakona, da bi ublažila posledice gospodarske krize in ohranila delovna mesta – januarja 2009 Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (UL RS 5/2009) in maja 2009 Zakon o delnem povračilu nadomestila plače (UL RS 42/2009).

Po Zakonu o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (UL RS 5/2009) so delodajalci dobili subvencijo v višini 60–120 evrov mesečno za delavca, ki je bil vključen v shemo skrajšanega delovnega časa (skrajšanje na 36 ur na teden oziroma na ne manj kot 32 ur na teden). S tem zakonom je Vlada Republike Slovenije urejala delno subvencioniranje polnega delovnega časa s sofinanciranjem plač za polni delovni čas. Delodajalcem, ki so prejeli subvencijo za polni delovni čas, so se pogodbe o sofinanciranju iztekle konec septembra 2010.

Zakon o delnem povračilu nadomestila plače (UL RS 42/2009) je urejal delno povračilo nadomestila plač zaposlenim na začasnem čakanju na delo. Delodajalec je lahko napotil na začasno čakanje na delo največ 50 % svojih delavcev za obdobje največ šestih mesecev. V tem času je izplačeval delavcu nadomestilo plače v višini 85 % njegove povprečne plače v zadnjih treh mesecih, država pa je delodajalcu povrnila 50 % nadomestila. Delavci na čakanju so imeli pravico in obveznost, da 20 % časa porabijo za usposabljanje, ki bi povečalo njihovo zaposljivost. Delodajalec je bil dolžan delavcu zagotoviti usposabljanje, stroške usposabljanja pa je država sofinancirala v višini 500 evrov na delavca. Delodajalcem, ki so prejeli delno povračilo nadomestila plače in stroškov usposabljanja za delavce na začasnem čakanju na delo, so se iztekle pogodbe o sofinanciranju konec marca 2011.

Vendar je Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj na podlagi podatkov Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje ugotovil, da je kar 90 % izobraževanj potekalo v obliki notranjih usposabljanj, ki so jih opravljali mentorji oziroma zaposleni pri delodajalcih. Vsebina izobraževanj je bila z vidika povečevanja zaposljivosti delavcev zato

vprašljiva, saj je večinoma šlo za interna, manj zahtevna in razmeroma kratka usposabljanja. Veliko bolj smiselno bi bilo v pripravo programov izobraževanja vključiti institucije, kot je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, ali druge zunanje izvajalce, ki imajo potrebna znanja (Kajzer 2011, 13–21).

Zaradi zmanjšanja gospodarske aktivnosti in zaposlenosti sta zakona naletela na veliko zanimanje podjetij. Vlada Republike Slovenije je v svojem Poročilu o izvajanju interventnih zakonov s področja trga dela navedla, da je bilo na podlagi interventnih zakonov z delodajalci sklenjenih 1.850 pogodb za 102.999 delavcev v višini 165.607.794,45 evra sredstev iz integralnega proračuna in 17.665.779,60 evra sredstev za povračilo stroškov usposabljanja, ki jih je sofinanciral Evropski socialni sklad. V okviru Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (UL RS 5/2009) so bile sklenjene 904 pogodbe za 77.933 delavcev v višini 44.942.940,00 evrov. V okviru Zakona o delnem povračilu nadomestila plače (UL RS 42/2009) je bilo sklenjenih 946 pogodb za 25.066 delavcev v višini 120.664.854,45 evra za delno povračilo nadomestila plače ter 17.665.779,60 evra za povračilo stroškov usposabljanja. Po ocenah Vlade Republike Slovenije naj bi bilo konec leta 2010 tako ohranjenih okrog 23.200 delovnih mest (MDDSZ 2011č).

Vlada Republike Slovenije v svojem poročilu tudi ugotavlja, da interventna zakona predstavljata dobro prakso na področju varne fleksibilnosti, saj sta se izkazala za uspešen pristop k zagotavljanju notranje fleksibilnosti podjetij in hkrati varnosti zaposlenih (MDDSZ 2011č).

V letih 2010 in 2011 je Vlada Republike Slovenije pripravila še nekaj zakonskih sprememb za posodobitev zakonodaje, ki pokriva področje trga dela. Zakon o urejanju trga dela in Zakon o štipendiranju sta bila sprejeta, medtem ko so bili Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Zakon o malem delu in Zakon o preprečevanju dela na črno in zaposlovanja na črno z odločitvijo na referendumu zavrjeni.

Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj v svojem poročilu (Kajzer 2011, 13–21) navaja, da je Zakon o urejanju trga dela nekoliko olajšal dostop mladih do denarnih nadomestil in malce izboljšal dohodkovno varnost brezposelnih. Z razširitvijo kroga upravičencev do denarnega nadomestila za brezposelnost se je najbolj povečalo število upravičencev v starostni skupini 25–30 let. Do nadomestila je upravičena brezposelna oseba,

ki je bila pred nastankom brezposelnosti zavarovana najmanj devet mesecev v zadnjih dveh letih. Hkrati se je povišala vrednost denarnega nadomestila za prve tri mesece prejemanja s 70 % na 80 % osnove.

Zaradi gospodarske krize in posledično zmanjšane obsega gospodarske aktivnosti se je povečal priliv v brezposelnost in spremenila se je struktura brezposelnosti. Prilivi v registrirano brezposelnost so bili v največjem deležu posledica povečanega števila trajno presežnih delavcev, brezposelnih zaradi stečajev, in tistih, ki jim je prenehala zaposlitev za določen čas. Največji delež odlivov iz registrirane brezposelnosti predstavljajo odlivi v zaposlitev.

Tabela 2.2: Priliv in odliv iz registrirane brezposelnosti

	2008	2009	2010	2011
Priliv skupaj I–XII	70.786	114.496	109.174	99.674
Odliv skupaj I–XII	72.958	84.063	95.825	96.941

Vir: ZRSZ (2012a).

Tabela 2.2 prikazuje priliv v registrirano brezposelnost in odliv v zaposlitev. V letu 2009 se je skupni priliv v registrirano brezposelnost močno povečal, in sicer za 61,7 %, skupni odliv je bil v primerjavi z letom 2008 večji za 15,2 %. Zaposlilo se je skupaj 48.553 brezposelnih oseb. V letu 2010 je bil skupni priliv v primerjavi z letom 2009 za 4,6 % nižji, skupni odliv se je povečal za 14 %. Skupaj se je zaposlilo 57.004 brezposelnih oseb. V letu 2011 je bil skupni priliv za 8,7 % nižji kot v letu 2010, skupni odliv se je povečal za 1,2 %. Zaposlilo se je skupno 61.010 brezposelnih oseb. Delež brezposelnih oseb, ki preidejo iz registrirane brezposelnosti v zaposlitev, se po podatkih iz tabele 2.2 v izbranem obdobju počasi, a vztrajno povečuje.

Glede na napovedi Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj ostaja trend gibanja brezposelnosti še naprej neugoden. Pereč problem so neskladja na trgu dela, dolgotrajna brezposelnost in staranje brezposelnih oseb. Za zmanjšanje števila brezposelnih in izboljšanje razmer na trgu dela bo treba še povečati vključevanje v ukrepe aktivne politike zaposlovanja.

3 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA

Opredelitev

Začetki aktivne politike zaposlovanja segajo v 50. leta prejšnjega stoletja. Začela se je na Švedskem s ciljem doseganja polne zaposlenosti, ki je temeljni cilj države blaginje. Usmerjena je bila k preprečevanju in odpravljanju strukturne brezposelnosti ter izboljšanju delovanja trga dela s pomočjo različnih programov (Kopač 2004, 77). Hitro se je razširila prek nacionalnih meja, najprej v druge skandinavske dežele, nato pa še v preostale dele Evrope. Pojem aktivna politika zaposlovanja je že leta 1964 uradno sprejela tudi Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) in tako je dobila bolj univerzalno naravo (Kopač 2004, 78).

»Aktivna politika zaposlovanja je nabor programov in ukrepov, s katerimi država neposredno in selektivno posega na trg dela, da bi med delovno aktivne vključila ali v tem statusu zadržala čim več delovno sposobnega prebivalstva in da bi omejila brezposelnost« (Svetlik in Batič 2002, 196). Aktivna politika zaposlovanja je namenjena uravnavanju povpraševanja po delovni sili, uravnavanju ponudbe delovne sile, spodbujanju novega zaposlovanja in odpravljanju neskladij med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela.

3.1 IZZIVI IN CILJI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

Zaradi gospodarske krize, ki je zelo poslabšala razmere na trgu dela, ima aktivna politika zaposlovanja pomembno vlogo. Največji izziv predstavlja predvsem spodbuditev rasti zaposlovanja.

Vlada Republike Slovenije je v Programu ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013 kot glavne izzive za politiko trga dela na področju zaposlovanja in brezposelnosti opredelila:

- visok delež dolgotrajno brezposelnih,
- strukturna brezposelnost zaradi slabe izobrazbene sestave brezposelnih, ki se kaže v visokem deležu brezposelnih brez izobrazbe ali z nizko izobrazbo,
- zelo nizka stopnja zaposlenih starejših oseb (55–64 let),
- precej visoka stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let),

- naraščanje števila brezposelnih oseb z višjo in visoko izobrazbo,
- povečevanje brezposelnosti žensk (MDDSZ 2006b).

Na trgu dela prihaja do velikih neskladij, ki se kažejo v strukturi brezposelnosti v vseh regijah. Pogoj za vzpostavljanje ekonomsko in socialno stabilnega gospodarstva so ustrezno usposobljeni kadri. Zato se Vlada Republike Slovenije in njeni socialni partnerji zavzemajo za izboljšanje zaposlovanja z ukrepi aktivne politike zaposlovanja, še posebej za težje zaposljive skupine brezposelnih oseb (Faganelj in drugi 2007, 22).

»Temeljni cilj aktivne politike zaposlovanja je zmanjševanje brezposelnosti oziroma doseganje polne zaposlenosti. Polno zaposlenost poskuša doseči predvsem tako, da zagotavlja delo vsem, ki želijo delati, deloma pa tudi tako, da zagotavlja smotrni razvoj in uporabo delovne sile brezposelnim in zaposlenim osebam« (Svetlik 1985, 166).

V Programu ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013 je Vlada Republike Slovenije določila tudi strateške cilje programa aktivne politike zaposlovanja. Ti so:

- povečanje zaposlenosti in znižanje brezposelnosti,
- preprečitev prehoda v dolgotrajno brezposelnost z zmanjšanjem števila dolgotrajno brezposelnih oseb in povečanje odliva brezposelnih v zaposlitev,
- zmanjšanje strukturne brezposelnosti in povečanje zaposljivosti z izboljšanjem izobrazbene ravni brezposelnih oseb,
- povečanje prilagodljivosti in konkurenčnosti zaposlenih,
- spodbujanje novega zaposlovanja s povečanjem števila projektov za razvoj novih zaposlitvenih možnosti,
- okrepitev socialne vključenosti z zmanjševanjem števila prejemnikov denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči med brezposelnimi osebami (MDDSZ 2006b).

3.2 PRAVNA PODLAGA

Glede na veliko število veljavnih predpisov, ki urejajo področje trga dela in zaposlovanja, so v diplomskem delu omenjeni le najpomembnejši pravni akti, ki opredeljujejo in določajo podlago za izvajanje aktivne politike zaposlovanja v Republiki Sloveniji.

S 1. januarjem 2011 je stopil v veljavo Zakon o urejanju trga dela, ki je nadomestil Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (UL RS 107/2006). Z Zakonom o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) sta se v pravni red Republike Slovenije vnesli tudi direktivi Evropske unije, in sicer:

- Direktiva 2008/104/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o delu prek agencij za zagotavljanje začasnega dela,
- Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu.

Zakon o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) v 36. členu določa, da izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja temelji na smernicah za izvajanje ukrepov, načrtu za njihovo izvajanje in katalogu ukrepov aktivne politike zaposlovanja.

Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja so v Zakonu o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) opredeljene kot strateški dokument, ki ga Vlada Republike Slovenije sprejme za plansko obdobje po predhodnem posvetovanju z drugimi socialnimi partnerji, in sicer na podlagi programa državnih razvojnih prioritiet, investicij in drugih strateških dokumentov Republike Slovenije. V smernicah se opredelijo:

- obdobje veljavnosti,
- namen in cilji izvajanja ukrepov aktivne politike zaposlovanja,
- obseg in viri sredstev za posamezne ukrepe,
- cilji strateških dokumentov Republike Slovenije in Evropske unije, ki jih je treba doseči z izvajanjem ukrepov,
- kazalniki spremljanja in vrednotenja učinkovitosti ukrepov (UL RS 80/2010).

Načrt za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja je izvedbeni dokument, ki se pripravi na podlagi smernic aktivne politike zaposlovanja za določeno proračunsko obdobje. Sprejme ga Vlada Republike Slovenije na predlog ministra, pristojnega za delo. V načrtu aktivne politike zaposlovanja se še bolj podrobno opredelijo:

- namen in cilji izvajanja ukrepov aktivne politike zaposlovanja v določenem proračunskem obdobju,
- obseg in viri sredstev v skladu s proračunom Republike Slovenije,

- izvajalci ukrepov in ciljne skupine za vključevanje v ukrepe,
- način spremljanja in vrednotenja ukrepov (UL RS 80/2010).

Zakon o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) določa, da je **Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja** izvedbeni dokument načrta aktivne politike zaposlovanja. Katalog se pripravi na pravnih podlagah. Te so:

- Zakon o urejanju trga dela (UL RS 80/2010),
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (UL RS 107/2006) v zvezi s 192. členom Zakona o urejanju trga dela,
- Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013,
- Načrt izvedbe Programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja za določeno proračunsko obdobje,
- Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja v zvezi s 193. členom Zakona o urejanju trga dela,
- Usmeritve Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

Katalog je objavljen na spletni strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ter Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje.

V skladu z Zakonom o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) katalog vsebuje:

- nabor programov, namenjenih doseganju ciljev v okviru posameznih ukrepov aktivne politike zaposlovanja v določenem proračunskem obdobju,
- oznako programov glede na način financiranja in državno pomoč,
- namen, vsebine in načine izvajanja posameznih programov,
- posebnosti izvajanja posameznih programov,
- obdobje veljavnosti programov,
- način izbora izvajalcev aktivnosti,
- ciljne skupine programov in trajanje njihove vključitve,
- upravičene stroške programov,
- vso potrebno dokumentacijo.

Vlada Republike Slovenije je po posvetovanju s socialnimi partnerji 23. novembra 2006 sprejela **Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013** in Načrt izvedbe Programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja za naslednje proračunsko obdobje. Program aktivne politike zaposlovanja prispeva k uresničevanju srednjeročnih smernic in strateških dokumentov za pospešitev razvoja trga dela in zaposlovanja, sprejetih na ravni države in Evropske unije (MDDSZ 2006b).

Konec leta 2011 je Vlada Republike Slovenije sprejela **Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2012–2015** in **Načrt za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leto 2012**, ki sta pripravljena glede na dejansko situacijo na trgu dela in usklajena z usmeritvami Evropske strategije zaposlovanja. Posebna pozornost je zato posvečena dvema skupinama težje zaposljivih brezposelnih oseb – starejšim in mladim ter dvema regijama z visoko brezposelnostjo – Pokolpju in Pomurju. Ukrepi aktivne politike zaposlovanja so usmerjeni predvsem v hitrejšo aktiviranje brezposelnih, katere namen je preprečiti prehod v dolgotrajno brezposelnost. Vsi ukrepi so usklajeni s priporočili Evropske Komisije (MDDSZ 2011b, 2011c).

Sredstva za financiranje Programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013 se črpajo iz sredstev proračuna Republike Slovenije. V izvedbenem načrtu programa aktivne politike zaposlovanja se finančno ovrednotijo posamezni ukrepi aktivne politike zaposlovanja za določeno proračunsko obdobje. Financiranje programa se izvaja v skladu s sprejetim proračunom za določeno proračunsko obdobje (MDDSZ 2006b).

Ukrepi programa aktivne politike zaposlovanja 2007–2013 so (MDDSZ 2006b):

1. svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve,
2. usposabljanje in izobraževanje,
3. spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja,
4. programi za povečevanje socialne vključenosti.

Izvajanje programa aktivne politike zaposlovanja se spremlja z analizo zastavljenih kazalcev. V skladu z zastavljenimi kazalci se ocenjujeta uspešnost in učinkovitost ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Za doseganje večjih učinkov se ob spremljanju uspešnosti in vrednotenju rezultatov hkrati prilagajata tudi vsebina aktivnosti in način izvajanja posameznih programov (MDDSZ 2006b).

Obveznost polletnega ter letnega poročanja po zastavljenih kazalcih s kvalitativno analizo uspešnosti ukrepov in aktivnosti opravlja Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, zagotavljanje izvedb poglobljenega ovrednotenja pa je v pristojnosti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ 2006b).

Vlada Republike Slovenija je sprejela tudi **Akcijski program za invalide 2007–2013**. Ta obsega dvanajst temeljnih ciljev, ki urejajo vsa področja življenja invalidov. Cilji programa so (MDDSZ 2006a):

- povečati ozaveščenost o invalidih, njihovem prispevku k razvoju družbe, pravicah, dostojanstvu in potrebah,
- invalidom zagotoviti pravico, da enakovredno in brez diskriminacije izbirajo, kje in kako bodo živeli, in jim omogočiti sodelovanje v življenju družbe kot celote in polno vključenost,
- invalidom zagotoviti dostopnost do grajenega okolja, prevoza, informacij in komunikacij,
- brez diskriminacije in na podlagi enakih možnosti invalidom zagotoviti vključitev v izobraževalni sistem in vseživljenjsko učenje,
- invalidom zagotoviti dostop do dela in zaposlitev brez diskriminacije ter ustvariti delovno okolje, ki je zanje odprto, vključujoče in dostopno,
- invalidom zagotoviti ustrezno življenjsko raven, finančno pomoč in socialno varnost,
- za invalide zagotoviti učinkovito zdravstveno varstvo in oskrbo,
- invalidom zagotoviti njihovo vključenost v kulturne dejavnosti in jim omogočiti enakopravno sodelovanje na področju dostopnosti do kulturnih dobrin,
- invalidom zagotoviti sodelovanje pri športnih in rekreativnih dejavnostih,
- invalidom omogočiti enakopravno udeležbo v versko in duhovno življenje družbe,
- okrepiti delovanje invalidskih organizacij tudi s pomočjo države,
- preprečiti nasilje in diskriminacijo nad invalidi.

3.3 VIRI FINANCIRANJA

Zakon o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) določa, da se sredstva za pravice iz zavarovanja za primer brezposelnosti po načelih vzajemnosti in solidarnosti zagotavljajo iz prispevkov

delavcev, delodajalcev in prostovoljnih zavarovancev ter drugih zavezancev, določenih s tem zakonom.

Sredstva za druge ukrepe, na primer storitve za trg dela in aktivno politiko zaposlovanja, se zagotavljajo iz naslednjih virov:

- iz proračuna Republike Slovenije,
- iz proračuna lokalnih skupnosti,
- iz evropskih strukturnih skladov, npr. Evropskega socialnega sklada,
- iz drugih evropskih virov (UL RS 80/2010).

Evropski socialni sklad je med strukturnimi skladi EU z najdaljšo tradicijo in je glavni finančni instrument za vlaganje v ljudi. Prispeva k povečanju zaposlitvenih možnosti ljudi, k njihovem zaposlovanju, izboljšanju veščin in spretnosti, potrebnih na delovnem mestu in pri iskanju zaposlitve, ter k dvigu izobrazbe in poklicne usposobljenosti. Evropski socialni sklad je usmerjen k spodbujanju zaposlenosti z uveljavljanjem zaposljivosti, podjetniškega duha in enakih možnosti ter z vlaganjem v človeške vire. Podlaga za črpanje sredstev je Operativni program Evropskega socialnega sklada (MDDSZ 2012a).

Aktivnost »Subvencija za samozaposlitev« se sofinancira iz Evropskega socialnega sklada. Primer dobre prakse je spodbujanje samozaposlovanja 2007–2013 s sredstvi Evropskega socialnega sklada in spodbud Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje. V letu 2008 je bilo tako s programom Sofinanciranje stroškov za spodbujanje podjetništva za leto 2008 ustvarjenih 749 novih delovnih mest (MGRT 2012).

Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji financira dejavne ukrepe na trgu dela za delavce, ki so izgubili zaposlitev zaradi posledic globalizacije. Sredstva so namenjena izključno financiranju ukrepov, ki jih izvajajo izbrani izvajalci (MDDSZ 2012b).

Državne pomoči

Izvajanje ukrepov programa aktivne politike zaposlovanja mora biti usklajeno z:

- Uredbo Komisije (ES) št. 800/2008 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive s skupnim trgom z uporabo členov 87 in 88 Pogodbe (Uredba o splošnih skupinskih izjemah),
- Uredbo Komisije (ES) št. 1998/2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči »de minimis« (MDDSZ 2011a).

Državna pomoč se lahko dodeli na podlagi sheme pomoči ali po pravilu »de minimis« in je namenjena izenačevanju možnosti prikrajšanih delavcev, resno prikrajšanih delavcev in invalidov pri njihovi konkurenčnosti in zaposljivosti na trgu dela. V okviru sheme pomoči se izvaja pomoč za njihovo zaposlovanje in pomoč za usposabljanje (MDDSZ 2011a).

Prikrajšani delavec je oseba, ki:

- v zadnjih šestih mesecih ni imela redno plačane zaposlitve,
- je starejša od 50 let,
- nima dokončane srednje stopnje izobrazbe ali poklicnega usposabljanja,
- živi sama in ima enega ali več vzdrževanih članov,
- ima poklic oziroma dela v sektorju, kjer je neravnovesje med spoloma vsaj 25 % višje od povprečnega ravnovesja med spoloma v vseh gospodarskih sektorjih, in spada v skupino, ki je zastopana v manjšem številu,
- je član etnične manjšine in želi razvijati svoj lingvistični profil, poklicno usposabljanje in delovne izkušnje z namenom povečanja možnosti dostopa do redne zaposlitve.

Resno prikrajšani delavec je oseba, ki v zadnjih dveh ali več letih ni bila zaposlena.

Za invalida se šteje oseba:

- katere invalidnost je priznana z državno zakonodajo
- ki ima priznano omejitev zaradi telesnih, duševnih ali psihičnih okvar (MDDSZ 2011a).

Pri zaposlovanju prikrajšanih delavcev intenzivnost pomoči ne sme presegati 50 % upravičenih stroškov. Upravičeni stroški so stroški plač za največ eno leto po zaposlitvi. V primeru, da gre za resno prikrajšanega delavca, so upravičeni stroški za največ dve leti po zaposlitvi. Pri zaposlovanju invalidov intenzivnost pomoči ne sme presegati 75 % upravičenih

stroškov. Upravičeni stroški so stroški za celotno obdobje, v katerem je invalid zaposlen. Intenzivnost pomoči za usposabljanje ne sme presegati 60 % upravičenih stroškov, ko gre za splošno usposabljanje, in 25 % upravičenih stroškov, ko gre za posebno usposabljanje. Aktivnosti za samozaposlovanje potekajo po pravilu »de minimis« (MDDSZ 2011a).

Pri državni pomoči, ki je dodeljena po pravilu »de minimis«, velja, da se pomoč dodeljuje v skladu z Uredbo Komisije (ES) 1998/2006 z dne 15. decembra 2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči »de minimis« (MDDSZ 2011a).

3.4.1 Financiranje v letih 2010 in 2011

V letu 2010 je Vlada Republike Slovenije na podlagi rebalansa proračuna Republike Slovenije sprejela Spremembo Načrta izvedbe Programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leti 2010 in 2011 ter povečala obseg sredstev za okrepitev izvajanja ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Kot je razvidno iz tabele 3.1, je bilo za ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« v letih 2010 in 2011 skupaj predvideno 75.813.172,00 evrov.

Tabela 3.1: Sredstva za izvajanje ukrepov APZ skupaj za leti 2010 in 2011

Ukrep	Integralni proračun	OP RČV 2007-2013	Skupaj
Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve	13.767.100,00	0	13.767.100,00
Usposabljanje in izobraževanje	18.519.900,00	38.165.934,60	56.685.834,60
Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja	10.321.292,00	64.491.880,00	75.813.172,00
Programi za povečanje socialne vključenosti	61.021.186,00	15.740.000,00	76.761.186,00
Skupaj	103.629.478,00	119.397.814,60	223.027.292,60

Vir: MDDSZ (2010).

Cilj je bil v izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja v letu 2010 vključiti vsaj 78.000 oseb, od tega 59.120 brezposelnih. Med slednjimi naj bi bilo vsaj 16.000 neposrednih zaposlitev preko programov in še 8.670 prehodov v zaposlitev iz programov usposabljanja.

V letu 2011 je bilo načrtovanih vsaj 52.000 vključitev, od tega najmanj 13.000 neposrednih zaposlitev in dodatno še 6.435 prehodov v zaposlitev iz programov usposabljanja (MDDSZ 2010).

3.5 IZVAJALCI UKREPOV NA TRGU DELA

Na delovnem področju direktorata za trg dela in zaposlovanja delujeta kot izvajalca ukrepov aktivne politike zaposlovanja Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje in Javni sklad Republike Slovenije za razvoj kadrov in štipendije. Lahko pa so izvajalci tudi domači ali tuji pravni subjekti s sedežem v Republiki Sloveniji, ki pridobijo koncesijo po določbah Zakona o urejanju trga dela (UL RS 80/2010).

Na podlagi Zakona o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) se izbor delodajalcev, ki bodo vključeni v izvajanje posameznih programov aktivne politike zaposlovanja, izvede z javnim povabilom za zbiranje ponudb in v skladu s predpisi, ki urejajo izvrševanje proračuna Republike Slovenije.

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje je ena ključnih ustanov na trgu dela, ki je organizirana enotno za območje Republike Slovenije kot samostojna pravna oseba s statusom javnega zavoda. Temeljne dejavnosti Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje so:

- posredovanje zaposlitev in zaposlitveno svetovanje,
- izvajanje zavarovanja za primer brezposelnosti,
- izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja,
- izvajanje karijerne orientacije,
- izdajanje delovnih dovoljenj in zaposlovanje tujcev,
- izdelava različnih analitičnih, razvojnih in drugih strokovnih gradiv s področja dejavnosti Zavoda,
- obveščanje o trgu dela, objava informacij javnega značaja (ZRSZ 2012c).

Uporabniki storitev Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje so brezposelne osebe, osebe, ki potrebujejo strokovno pomoč pri zaposlovanju in poklicni orientaciji, delodajalci, razne strokovne institucije, izvajalci programov zaposlovanja, socialni partnerji in javnost (ZRSZ 2012c).

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje objavlja tudi javna povabila in razpise, ki delodajalcem omogočajo nepovratna sredstva za zaposlitev težje zaposljivih skupin in usposabljanje brezposelnih za prosta delovna mesta.

Na podlagi javnega povabila v okviru različnih javnih razpisov lahko delodajalec pridobi:

- subvencijo za zaposlitev brezposelnih oseb po Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in Zakonu o urejanju trga dela,
- povračilo stroškov praktičnega usposabljanja brezposelnih oseb
- povračilo stroškov praktičnega usposabljanja absolventov in
- subvencijo za zaposlitev diplomantov (ZRSZ 2012č).

3.6 CILJNE SKUPINE

Ukrepi aktivne politike zaposlovanja so namenjeni zlasti težje zaposljivim skupinam brezposelnih. Ti so:

- dolgotrajno brezposelne osebe,
- brezposelne mlajše osebe,
- brezposelne starejše osebe,
- brezposelne ženske,
- invalidi,
- brezposelne osebe brez izobrazbe ali z nizko izobrazbo.

Zakon o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) predpisuje, da imajo pri vključevanju v ukrepe aktivne politike zaposlovanja prednost tiste osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti oziroma socialno varstvene prejemke, osebe iz težje zaposljivih skupin brezposelnih in tiste brezposelne osebe, ki še niso bile vključene v noben ukrep aktivne politike zaposlovanja.

3.7 VKLJUČEVANJE V UKREPE AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

Zakon o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) določa, da imajo brezposelne osebe in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je ogrožena, pravico in obveznost do vključitve v ukrepe aktivne politike zaposlovanja na podlagi zaposlitvenega načrta. Zaposlitveni načrt za vključitev v ukrepe aktivne politike zaposlovanja ni potreben, kadar je tako določeno v Katalogu ukrepov aktivne politike zaposlovanja.

Pri vključitvi v ukrepe aktivne politike zaposlovanja se upoštevajo:

- stanje na trgu dela na posameznem območju in v določenem poklicu,
- stroški vključitve v ukrep,
- osebne, poklicne, delovne sposobnosti brezposelne osebe in njena starost,
- možnosti za uspešen zaključek izvajanja ukrepa,
- želje brezposelne osebe, če so te smiselne glede na možnosti za zaposlitev v določenem okolju in obdobju,
- socialna in zdravstvena oviranost brezposelne osebe,
- finančna sredstva, ki so na voljo,
- dejanske možnosti zaposlitve po zaključku izvajanja ukrepa (UL RS 80/2010).

Ukrepi aktivne politike zaposlovanja so namenjeni zagotavljanju zaposljivosti in s tem učinkovitejšemu delovanju celotnega gospodarstva. Namenjeni so posameznim ciljnim skupinam težje zaposljivih skupin brezposelnih. Vendar samo izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja ni dovolj. Država bi morala z ustrezno zaposlovalno politiko zagotoviti in ustvariti nova delovna mesta. Treba je ustvariti takšne razmere, ki bodo omogočale uspešno vključevanje in sodelovanje vseh posameznikov, še posebej tistih iz težje zaposljivih skupin. Zato bi država morala promovirati enake zaposlovalne možnosti za vse skupine na trgu dela, saj vsaka lahko prispeva svoj del.

4 PROBLEMATIKA TEŽJE ZAPOSRLJIVIH SKUPIN BREZPOSELNIH

Posamezniki se na izgubo zaposlitve odzovejo različno glede na starost, spol, delovno dobo, ekonomski položaj itd. Izguba zaposlitve ima za posameznika ekonomske in tudi psihološke posledice. S trajanjem brezposelnosti je vse bolj prizadeto posameznikovo samospoštovanje,

njegova samopodoba in občutek lastne vrednosti. Posamezniki se čutijo nepotrebne in odrinjene. Ženske so pri tem v malo boljšem položaju, saj jim kljub izgubi plačanega dela še vedno ostane večina neplačanega dela v gospodinjstvu.

Posamezne skupine brezposelnih oseb so še posebej ranljive in izpostavljene, med njimi so dolgotrajno brezposelni, invalidi itd. To so skupine, ki so deprivilegirane na različnih področjih, stigmatizirane ter deležne različnih oblik izključevanja in prikrajšanosti. Tem težje zaposljivim skupinam brezposelnih je treba posvetiti več pozornosti in časa, jih dodatno motivirati in pomagati pri iskanju ustrezne zaposlitve.

Država mora z ukrepi aktivne politike zaposlovanja poskrbeti za spodbujanje zaposlovanja, pa tudi za prilagajanje delovnih mest glede na izkušnje, zmožnosti in fizične sposobnosti posameznikov iz težje zaposljivih skupin brezposelnih.

Tabela 4.1: Značilne skupine registriranih brezposelnih oseb (deleži v % od povprečnega števila registrirano brezposelnih oseb)

Leto	Povprečno število registrirano brezposelnih oseb	Stari do 25 let	Brezposelni nad 1 leto	Ženske	Stari 50 let in več	Brez strokovne izobrazbe
2008	63.216	14,40	51,10	52,80	34,70	40,10
2009	86.354	15,40	36,50	49,10	30,30	39,40
2010	100.504	13,80	42,50	47,70	31,20	37,30
2011	110.692	11,70	45,30	47,00	35,20	35,70

Vir: ZRSZ (2012a).

V tabeli 4.1 so prikazani deleži posameznih značilnih skupin registriranih brezposelnih oseb. Iz podatkov je razvidno, da se delež brezposelnih žensk v izbranem obdobju sicer zmanjšuje, vendar je to posledica povečanja deleža moških zaradi zmanjšanja gospodarske aktivnosti v panogah, ki zaposlujejo pretežno moško delovno silo, kot je gradbeništvo. Velik delež brezposelnih, ki se še povečuje, predstavljajo dolgotrajno brezposelni. Sledi delež brezposelnih oseb brez ustrezne izobrazbe, ki se zmanjšuje, ter delež starejših. Delež starejših

se je v letih 2009 in 2010 zmanjšal predvsem zaradi priliva mladih v brezposelnost, v letu 2011 se je spet povečal.

4.1 OPREDELITEV BREZPOSELNE OSEBE

Zakon o urejanju trga dela (UL RS 80/2010) opredeljuje brezposelno osebo v 8. členu.

(1) Za brezposelno osebo po tem zakonu se šteje iskalec zaposlitve, ki je zmožen za delo, prijavljen na zavodu, aktivno išče zaposlitev in je pripravljen sprejeti ustrezno oziroma primerno zaposlitev, ki mu jo ponudi zavod ali drug izvajalec storitve posredovanja zaposlitve ter:

- ni v delovnem razmerju;*
- ni samozaposlen;*
- ni poslovodna oseba v osebni družbi in enoosebni družbi z omejeno odgovornostjo ter zavodu;*
- ni kmet;*
- ni upokojenec;*
- nima statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let.*

(2) Za brezposelno osebo po tem zakonu se štejejo tudi tujec z državljanstvom države, ki ni članica EU ali EGP ali Švicarske konfederacije in ima osebno delovno dovoljenje z veljavnostjo treh let ali za nedoločen čas, tujec z osebnim delovnim dovoljenjem, izdanim osebi z začasno zaščito oziroma prosilcu za mednarodno zaščito, ter tujec, ki na podlagi sklenjenega mednarodnega sporazuma ali ob upoštevanju načela vzajemnosti izpolnjuje pogoje za pridobitev pravice do denarnega nadomestila med brezposelnostjo, dokler prejema to nadomestilo.

(3) Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena se za brezposelno osebo šteje tudi oseba, ki se izobražuje ob delu, na podlagi katerega je bila vključena v zavarovanje za primer brezposelnosti, če se prijavi na zavodu zaradi uveljavitve pravice iz zavarovanja in z namenom aktivno iskati drugo zaposlitev ob nadaljevanju

izobraževanja. Za brezposelno osebo se takšna oseba šteje ves čas prejemanja denarnega nadomestila in po prenehanju prejemanja denarnega nadomestila, dokler izpolnjuje vse obveznosti brezposelnih oseb. Za brezposelno osebo se šteje tudi oseba, ki se je v izobraževanje vključila med ali po prenehanju prejemanja denarnega nadomestila za primer brezposelnosti, dokler aktivno išče zaposlitev in izpolnjuje ostale obveznosti brezposelnih oseb.

4.2 DOLGOTRAJNO BREZPOSELNI

Opredelitev

Najtežja oblika brezposelnosti je dolgotrajna brezposelnost, ki s seboj prinaša največ negativnih učinkov za posameznika, družbo in državo. V razvitih državah je dolgotrajna brezposelnost opredeljena kot neprostovoljna odsotnost z dela, ki traja več kot dvanajst mesecev, oziroma kot obdobje, ko je posameznik brez zaposlitve in jo aktivno išče, ta čas pa je daljši od dvanajst mesecev brez prekinitve (Dominkuš 2002, 321).

4.2.1 Problematika zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih

Kot osnovni razlog za dolgotrajno brezposelnost Dominkuš navaja strukturna neskladja na trgu dela, kar pomeni neskladje med ponudbo in povpraševanjem ter način njihovega urejanja (Dominkuš 2002, 324).

Zato država z ukrepi aktivne politike zaposlovanja posega na trg dela. Z različnimi aktivnostmi v okviru posameznih ukrepov vključuje dolgotrajno brezposelne osebe in jih aktivira, hkrati pa s subvencijami za zaposlitev motivira delodajalce, da zaposlujejo tudi dolgotrajno brezposelne.

Dolgotrajna brezposelnost je problem skoraj povsod po svetu. Dolgotrajno brezposelni so najbolj problematična skupina na trgu dela. Bolj kot ostale skupine brezposelnih so izpostavljeni socialni in ekonomski izoliranosti, nezanimivi so za delodajalce in bolj odvisni od različnih oblik socialnih pomoči. Zato pogosteje zaidejo v družbeno škodljivo vedenje, kot so kriminal, delo na črno, droge in podobno (Dominkuš 2002, 321).

Družbene skupine, ki so bolj izpostavljene dolgotrajni brezposelnosti, so:

- mladi brez delovnih izkušenj in pogosto brez ustrezne izobrazbe,
- starejši,
- ženske,
- invalidi,
- osebe iz depriviligiranih okolij, pogosto z zdravstvenimi težavami,
- pripadniki etničnih manjšin ipd. (Dominkuš 2002, 324).

Največji problem je prav trajanje brezposelnosti. S trajanjem brezposelnosti se zmanjšujejo možnosti posameznika za ponovno zaposlitev, saj izgublja svoje delovne sposobnosti, znanje in konkurenčnost. Posameznik postaja vse bolj sprijaznjen z obstoječim stanjem, upadati začne njegova aktivnost pri iskanju zaposlitve ali pa si najde druge vire za preživetje. Po drugi strani pa je za delodajalce trajanje brezposelnosti kazalec neprimernosti oziroma nesposobnosti kandidata (Svetlik 1992, 93). Ko posameznik sčasoma sprejme situacijo, se mu ne uspe zaposliti, niti če se pojavi nova priložnost za zaposlitev.

4.3 MLADI (15 do 24 let)

Opredelitev

S kategorijo mladih je mišljena predvsem populacija, stara od 15 do 24 let. Mladi so skupina, ki je v življenjskem obdobju oblikovanja lastne identitete in družbenega položaja (Trbanc in Verša 2002, 338).

Že v času šolanja dijaki in študentje vsaj občasno prehajajo na trg dela z opravljanjem sezonskih, počitniških in honorarnih del. Po končanem šolanju pa pridejo na trg dela s teoretičnim znanjem in neformalnimi delovnimi izkušnjami, pridobljenimi zlasti z delom preko študentskih servisov (Trbanc 1992, 125).

4.3.1 Problematika zaposlovanja mladih

Brezposelnost mladih predstavlja velik problem. Mladi imajo največ težav pri prehodu iz izobraževanja v prvo zaposlitev. Delodajalci zahtevajo delovne izkušnje, teh pa mladi nimajo. Niti jih ne morejo pridobiti, dokler ne dobijo zaposlitve. Delo preko študentskega servisa

pomeni možnost, da si mladi naberejo prve delovne izkušnje in vzpostavijo stik s potencialnim delodajalcem.

Trbančeva izpostavlja kot glavno značilnost mladih prav pomanjkanje delovnih izkušenj in delovne usposobljenosti. Poleg tega se jim pogosto pripisujejo neželjene osebnostne lastnosti, kot so nestalnost, nestabilnost, manjša odgovornost, nepripadnost (Trbanc 1992, 125).

Po drugi strani pa imajo mladi tudi veliko pozitivnih lastnosti. V podjetje prinesejo novo energijo, novejšo znanje, imajo veliko svežih idej, bolj odprti so ter zato bolje sprejemajo novosti in spremembe.

Mladi so tudi zelo prilagodljivi in razmeroma nezahtevni glede višine plače oziroma delovnega časa. Pogosteje so pripravljeni sprejeti slabše zaposlitve, neustrezne glede na njihovo izobrazbo, začasne zaposlitve in zaposlitve za določen čas ter fizično naporna dela. Trbančeva ugotavlja, da je trg delovne sile mladih zelo fleksibilen, a kljub temu so mladi na trgu dela pogosto v slabšem položaju od starejših (Trbanc 1992, 125). Zaposlitev jim ne daje velike finančne in socialne varnosti, zato se težje osamosvojijo. Mladi danes dolgo živijo pri starših in kasneje si ustvarijo družino.

Pri tem se pogosto pozablja, da so mladi bistven steber družbe. Družba potrebuje njihovo aktivno udeležbo, saj lahko prispevajo tako h gospodarski rasti kot tudi izpolnjujejo odgovornosti, vrednote in pravila družbe, katere del so (Hess in drugi, v Petersen in Montimer 1994, 26).

4.4 STAREJŠI (55 do 64 let)

Oprelitev

Trend staranja prebivalstva se opaža povsod v razvitem svetu, čemur botrujeta upadanje rodnosti in zniževanje umrljivosti. S staranjem prebivalstva se stara tudi delovno aktivno prebivalstvo. Zato se morajo družbe temu prilagoditi s pokojninsko reformo, ki podaljšuje delovno dobo, in s politiko zaposlovanja, ki bo starejše učinkovito vključila v delovno aktivnost.

Oprelitev starostnih meja za skupino starejših ni enostavna. Verša navaja, da glede na družbenoekonomski položaj kot starejše aktivno prebivalstvo v Sloveniji lahko opredelimo skupino v starosti med 45 in 65 leti (Verša 2002, 374). Najpogosteje se uporablja starostni razred od 55 do 64 let. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje zbira statistične podatke za starostna razreda 50–59 let in 60–69 let.

4.4.1 Problematika zaposlovanja starejših

Svetlik vidi razloge za brezposelnost starejših najprej v pohajanju njihovih delovnih moči in v slabšanju splošnega zdravstvenega stanja. Z leti vrednost njihove delovne sile upada, psihično in statusno pa težko sprejemajo manj zahtevna in slabše plačana delovna mesta. S staranjem nastopijo spremembe tudi v psihofizični strukturi posameznika. Vse te spremembe pa povečujejo verjetnost brezposelnosti starejših. Starejši so manj prilagodljivi kot mladi, tudi prostorsko so manj mobilni. Zato se težje selijo za delovnimi mesti in težje prilagajajo spremembam delovnih procesov, ki jih prinašajo nove tehnologije. Še posebej to prizadene specialiste na delovnih področjih, ki se hitro menjajo (Svetlik 1985, 86–87).

Težava starejših je večkrat tudi povprečno nižja stopnja izobrazbe. Vendar se starejši težje odločajo za dodatno izobraževanje in usposabljanje, zato bi jih bilo treba ustrezno motivirati in spodbujati k vseživljenjskemu učenju. Izobraževanje starejših pripomore k njihovi večji zaposljivosti in konkurenčnosti, hkrati pa posodobitev znanja in delovne izkušnje starejših delavcev pripomorejo h konkurenčni prednosti podjetja.

Žal se starejši pri zaposlovanju pogosto srečujejo s predsodki. Namesto da bi jih zaposlili na delovnih mestih, na katerih so lahko enako ali celo bolj uspešni kot mlajši delavci, ker imajo več izkušenj, se jih že zaradi stereotipov opredeli kot manj sposobne za opravljanje vseh del (Svetlik 1985, 87). Res pa imajo starejši pogosteje zdravstvene težave, zato so tudi več odsotni z dela.

Pri tem pa ne gre spregledati prednosti starejših. Teh ni malo in lahko pomembno pripomorejo tudi h konkurenčnosti podjetja. Starejši imajo veliko znanja, bogato socialno mrežo, bolj so pripadni podjetju, imajo dolgoletne delovne izkušnje in kompetence, zanje sta značilni večja stabilnost in umirjenost.

4.5 ŽENSKE

Oprelitev

Za Slovenijo je značilna visoka raven zaposlenosti žensk in njihova večinska zaposlitev za polni delovni čas. Spol je eden od pomembnih dejavnikov vključevanja oziroma izključevanja na trgu dela in ženske imajo še vedno slabše zaposlitvene možnosti. Z vidika delodajalcev so ženske zaradi svoje reproduktivne funkcije še vedno v večji meri kot moški nezanesljiva in draga delovna sila (Gorše 1992, 104).

4.5.1 Problematika zaposlovanja žensk

Največ težav pri zaposlovanju žensk povzroča usklajevanje službe in družinskega življenja. Doma še vedno opravijo večino gospodinjskega dela, poleg tega skrbijo za vzgojo in nego otrok ter starejše družinske člane. Zato se večina žensk sooča s kroničnim pomanjkanjem časa. Zaradi stereotipov v družbi nimajo enakopravnega položaja. Na trgu dela so skoraj enako aktivne kot moški, vendar nimajo enakih možnosti za zaposlitev in enakovredno plačilo.

Goršetova ugotavlja, da se diskriminacija na trgu dela kaže v višjih relativnih stopnjah brezposelnosti žensk, v njihovi poklicni segregaciji, v povečanem zaposlovanju za krajši delovni čas oziroma za določen čas, v nižjem dohodku in v prevzemanju službenih obveznosti hkrati z večino družinskih. Prav preobremenjenost žensk z neplačanim gospodinjskim delom in z vzgojo otrok je glavni razlog za označevanje ženske delovne sile kot nestalne, neprilagodljive in manj zanesljive (Gorše 1992, 123). Prikrita diskriminacija žensk pri zaposlovanju se kaže tudi v tem, da delodajalci zahtevajo določena zagotovila v zvezi z načrtovanjem družine in materinstvom (Faganelj in drugi 2007, 35).

Ženske se pogosto zaposlujejo v »feminiziranih sektorjih«, za katere je značilen nižji dohodek. Kljub povprečno višji stopnji izobrazbe ženske ne zasedajo vodilnih položajev v takem številu kot moški. Zaradi tega so ženske, zlasti mlade matere z majhnimi otroki in starejše brezposelne ženske, ogrožena socialna skupina, ki ji grozi revščina (Faganelj in drugi 2007, 35).

Neenakopraven položaj žensk se kaže tudi pri možnosti napredovanja. Ženske veliko težje poklicno napredujejo kot moški. Čeprav so običajno bolj izobražene od moških kolegov, se morajo veliko bolj dokazovati in počasneje napredujejo. Največ težav imajo pri napredovanju do vodilnih položajev.

Kanjuo–Mrčela ugotavlja, da je še posebej kritična udeležba žensk na najvišji ravni menedžmenta. Menedžerji so skupina, ki ima družbeni status in moč. Zaradi še vedno prevladujočih stereotipno določenih vlog spolov obstaja določena raven, ki jo ženske težko presežejo (Kanjuo-Mrčela 1996, 71). Mattis pa ugotavlja tudi, da »glass ceiling« oziroma tako imenovani »stekleni stolp« tudi drugod po svetu (Velika Britanija, ZDA, Kanada itd.) še naprej ovira napredovanje žensk do vodilnih položajev (Mattis v Cooper 2002, 284–285).

Primer dobre prakse pri nas je certifikat Družini prijazno podjetje. Razvojno partnerstvo Mladim materam/družinam prijazno zaposlovanje je del pobude Skupnosti EQUAL, katere skrbnik je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Njegov glavni cilj je zmanjševanje prikrite diskriminacije pri zaposlovanju mladih žensk zaradi materinstva (Faganelj in drugi 2007, 35). Certifikat zagotavlja dolgotrajne pozitivne učinke tako za zaposlene (večje zadovoljstvo, lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ...) kot tudi za podjetje (večja produktivnost, manj absentizma ...). Od leta 2007 ga je prejelo več kot 100 slovenskih podjetij.

4.6 INVALIDI

Oprelitev

Invalidi predstavljajo najmanj 10 % ljudi v celotni populaciji z večjimi ali manjšimi telesnimi, socialnimi ali psihičnimi posebnostmi, ki jim otežujejo normalno vključevanje v delovne procese. Njihove posebnosti so lahko prirojene ali pridobljene (Svetlik 1985, 92). Mednarodna organizacija za delo je definirala invalida kot osebo, katere zmožnosti pridobitve ali ohranitve ustreznega dela so bistveno zmanjšane zaradi telesne ali duševne prizadetosti (Drobnič 1992, 149).

4.6.1 Problematika zaposlovanja invalidov

Drobnič navaja, da so vzroki za invalidnost lahko od klasično anatomsko fizičnih do intelektualne nerazvitosti, duševne bolezni, nenazadnje so vzrok lahko tudi emocionalne težave in težave v osebnostnem prilagajanju na okolje. Glede na vzroke lahko opredelimo področje hendikepa kot:

- socialna oviranost, kot so problemi v socialnih odnosih,
- profesionalna oviranost, ki omejuje profesionalni razvoj,
- izobraževalna oviranost (Drobnič 1992, 149–150).

Drobnič nadalje ugotavlja, da je za invalide značilen manj ugoden položaj na trgu dela, ki se kaže v njihovi večji brezposelnosti in v slabši dostopnosti do zaposlitev, ki so bolj plačane, nagrajevane in bolj ugledne oziroma kako drugače visoko cenjene (Drobnič 1992, 146). Invalidi se pri zaposlovanju srečujejo s številnimi težavami. Zato je pomemben odnos delodajalcev in okolice do invalidov. Zlasti tisti z duševnimi boleznimi se soočajo s predsodki, stigmatizacijo in socialno izključenostjo.

Svetlik vidi razlog za brezposelnost invalidov v njihovih omejenih ali zmanjšanih delovnih zmožnostih, ki s starostjo še upadajo. Vendar invalidi pogosto na račun zmanjšanja nekaterih zmožnosti bolje razvijejo druge sposobnosti. Zato je treba ugotoviti, kakšne so njihove zmožnosti ter temu ustrezno zagotoviti zaposlitev in prilagoditi delovno mesto. Velika brezposelnost invalidov je v določeni meri pogojena tudi s politiko, ki jo ima družba do te kategorije prebivalstva, in z družbeno stigmatizacijo (Svetlik 1985, 92–93).

Država zaposlovanje invalidov spodbuja z zakonodajo. Na podlagi Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (UL RS 16/2007) tako Sklad Republike Slovenije za spodbujanje zaposlovanja invalidov zagotavlja z javnimi razpisi različne finančne spodbude za enakopravnejše vključevanje invalidov v zaposlitev.

Skład zagotavlja vrsto finančnih vzpodbud in sicer:

- *subvencije plač invalidom*
- *plačilo stroškov prilagoditve delovnega mesta in sredstev za delo invalida*
- *plačilo stroškov storitev v podpornem zaposlovanju*

- *oprostitev plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zaposlenih invalido,*
- *nagrade za preseganje kvote*
- *letne nagrade delodajalcem za dobro prakso na področju zaposlovanja invalidov*
- *druge vzpodbude na področju zaposlovanja invalidov in ohranjanje delovnih mest za invalide in druge razvojne vzpodbude (SVZI 2006).*

Obvezni delež zaposlenih invalidov – kvotni sistem

Na predlog Ekonomsko–socialnega sveta je Vlada Republike Slovenije z Uredbo o višini kvote v posameznih dejavnostih določila kvoto, ki je stopila v veljavo s 1. januarja 2006. Kvota je obvezni delež zaposlenih invalidov od celotnega števila zaposlenih delavcev pri določenem delodajalcu (Faganelj in drugi 2007, 33). Glede na dejavnost delodajalca je lahko različna, vendar ne more biti nižja od 2 % in ne višja od 6 % od skupnega števila zaposlenih delavcev.

V primeru neizpolnjevanja kvote je delodajalec dolžan mesečno ob izplačilu plač obračunati in plačati v Sklad Republike Slovenije za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov prispevek v višini 70 % minimalne plače za vsakega invalida, ki bi ga bil dolžan zaposliti za izpolnitev predpisane kvote (UL RS 16/2007).

Posamezniku je glede na njegove sposobnosti treba omogočiti ustrezne pogoje za delo in ustrezno tehnično pomoč. To velja zlasti za invalide, ki imajo zelo omejene možnosti šolanja in zaposlovanja, hkrati pa se soočajo s socialno izključenostjo. Prav z zaposlitvijo invalidi spet dobijo možnost za vključitev v družbo.

4.7 BREZPOSELNI BREZ IZOBRAZBE ALI Z NIZKO IZOBRAZBO

Opredelitev

Svetlik opredeli nekvalificirane delavce kot vse delavce, ki nimajo poklicne izobrazbe oziroma usposobljenosti, in polkvalificirane delavce, ki nimajo končane niti osnovne šole, ki imajo končano samo osnovno šolo ali imajo končan le eno- ali dvoletni program srednje šole (Svetlik 1992, 90).

4.7.1 Problematika zaposlovanja brezposelnih brez izobrazbe ali z nizko izobrazbo

Večina nekvalificiranih delavcev opravlja zahtevnejše delo, kot ga zmore. To je glavni vir njihove negotovosti. Zahteve delovnega okolja se namreč hitro spreminjajo. Po eni strani se na delovnem mestu zahteva vedno večja fleksibilnost, hitro prilagajanje in učenje novih del. Po drugi strani je zlasti v času gospodarske krize na trgu dela presežek delavcev z višjo izobrazbo in več znanja, ki so bolj usposobljeni in produktivni, zato tudi bolj zanimivi za delodajalce (Svetlik 1992, 93).

Kot ukrepe, namenjene tej skupini, Svetlik predlaga predčasno upokojevanje za najstarejše delavce, za stare nad 45 let vključitev v programe javnih del, mlajše od 45 let pa bi bilo treba vključiti v programe izobraževanja oziroma usposabljanja (Svetlik 1992, 100).

Statistični podatki kažejo, da se število brezposelnih brez ustrezne izobrazbe zmanjšuje. Vendar bi se morali vsi zavedati, da brez stalnega spremljanja novosti in dodatnega izobraževanja ne gre več. Vseživljenjsko učenje ima vedno večji pomen. Učenje ohranja človeka mladostnega in čilega. Življenje je danes podvrženo hitrim spremembam, ki zahtevajo nenehno prilagajanje in posodabljanje znanj. To od posameznika zahteva razvoj vseh njegovih talentov in ustvarjalnih sposobnosti ter prevzemanje odgovornosti za svoje življenje in doseganje ciljev.

5 SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA IN SAMOZAPOSLOVANJA

»Zaposlitev oziroma delo še vedno predstavlja najpomembnejši instrument uveljavljanja posameznika in s tem prizadevanja za ključne vloge v družbi, ki prinašajo ugled, blagostanje pa hkrati tudi moč. Zaposlitev pomeni tudi potrditev posameznikove sposobnosti delati in njegove pripravljenosti prispevati k dobrobiti vseh članov družbe« (Drobnič 1992, 145).

Zato ima izguba zaposlitve za posameznika številne psihosocialne posledice. Ogrožena sta njegova finančna in socialna varnost. Strah pred prihodnostjo, občutek praznine, tesnoba in depresija še dodatno zmanjšujejo posameznikovo aktivnost in njegove sposobnosti. V družbi

se posledice kažejo v številnih družbenih problemih, kot so kriminaliteta, samomori, rasne napetosti in podobno.

Statt na najbolj preprost način definira brezposelnost – brezposeln je tisti, ki nima zaposlitve in si jo želi imeti. Razlogi za brezposelnost so različni, a ob vseh tehnoloških in ekonomskih spremembah postaja možnost izgube zaposlitve dejstvo, s katerim se dandanes sooča večina zaposlenih (Statt 1994, 149–151).

Tabela 5.1: Razlogi za prijavo novoprijavljenih v evidenco brezposelnih oseb v letih 2010 in 2011

Razlog prijave	2010	2011
Išče prvo zaposlitev	16.787	14.391
Brezposelni zaradi stečaja in trajno presežni delavci	27.018	23.908
Iztek zaposlitve za določen čas	40.841	45.154
Sporazumno prenehanje delovnega razmerja	6.802	5.861
Ostali razlogi	17.726	10.360

Vir: ZRSZ (2012a).

Tabela 5.1 prikazuje število novoprijavljenih brezposelnih oseb v evidenco Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje po razlogih za prijavo. Kot je razvidno iz tabele, sta bila v letih 2010 in 2011 najpogostejša razloga za povečano število brezposelnih oseb iztek zaposlitve za določen čas ter priliv brezposelnih zaradi stečaja in trajno presežnih delavcev. Vse to je odraz gospodarske krize, v kateri se nahajamo.

Ne glede na razlog je izguba zaposlitve za posameznika običajno boleča izkušnja. Večina se znajde v zelo težkem položaju. V procesu soočenja posameznika z brezposelnostjo Statt navaja štiri faze (Statt 1994, 159–161):

1. šok, ki je prva reakcija posameznika na izgubo zaposlitve,
2. optimizem, ko posameznik verjame, da bo v kratkem dobil novo zaposlitev,
3. pesimizem, ki je posledica trajanja brezposelnosti, ko je posameznik soočen tudi s finančnimi težavami, in
4. fatalizem, ko se posameznik vda v usodo, izgubi upanje, da bo še našel zaposlitev, in zaposlitve ne išče več.

Strah pred izgubo zaposlitve, brezposelnost in iskanje nove zaposlitve precej povečujejo stopnjo stresa, ki ga posameznik doživlja. Stres povzroča dodatne psihološke in zdravstvene težave. Kako se posameznik sooča z brezposelnostjo, je odvisno od več dejavnikov, kot so njegove osebne lastnosti, kulturno okolje, iz katerega posameznik prihaja, fleksibilnost oziroma togost trga dela, miselnost družbe.

5.1 FLEKSIBILNE OBLIKE ZAPOSLOVANJA

Posledice gospodarske krize se kažejo tudi v razmerah na trgu dela v visokih stopnjah brezposelnosti in pomanjkanju prostih delovnih mest. Vse to zahteva hitrejše prilagajanje in vse večjo fleksibilnost tako podjetij kot posameznikov. Posamezniki, ki postanejo bolj fleksibilni, povečajo svojo zaposljivost in s tem tudi varnost. Nekatere oblike fleksibilnosti so pri posameznikih bolj zaželene, druge pa so prisiljeni sprejeti, da dobijo oziroma obdržijo zaposlitev.

Ignjatović ugotavlja, da gre pri fleksibilizaciji trga delovne sile za povečanje raznolikosti zaposlitvenih pogojev, oblik zaposlitve ter posameznikovih zaposlitvenih izkušenj. Pri tem se fleksibilne oblike zaposlitve razlikujejo od običajnih predvsem po večjem tveganju, manjši varnosti, nižjem vrednotenju in začasnosti (Ignjatović 2002, 166). Z ukrepi za urejanje trga delovne sile bi bilo treba delovati v smeri, ki omogoča tako fleksibilnost kot tudi varnost.

Koncept varne fleksibilnosti (angl. flexicurity) je sestavljen iz prožne in zanesljive pogodbene ureditve, celostne strategije vseživljenjskega učenja, učinkovite aktivne politike trga dela in sodobnih sistemov socialne varnosti. Ponuja strategije, ki so kombinacija fleksibilnosti dela (krajši delovni čas, izbira med različnimi oblikami organizacije dela ...) in ustvarjanja varnih ekonomskih in družbenih okvirjev fleksibilnosti (ustrezna delovna zakonodaja, dobro organizirane socialne politike na področju skrbi za otroke, izobraževanja ...) za iskanje ravnovesja med fleksibilnostjo in varnostjo (Kanjuro-Mrčela in Ignjatović 2004, 238).

»Prožnost mora veljati tako za podjetja kot za zaposlene. Varnost pa se mora aplicirati predvsem v varnosti dovolj velikega števila delovnih mest na trgu dela in socialnih prejemkov v obdobju brezposelnosti. Prožnost podjetij hkrati pomeni tudi varnost podjetja, saj lahko

lažje izbira tiste zaposlene, s katerimi lahko dosega dolgoročno optimalne poslovne rezultate« (Drobnič 2009, 219).

Svetlik definira fleksibilne oblike dela in zaposlitve na več načinov. »Fleksibilne oblike dela in zaposlitve so vse, razen zaposlitve za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Poskus razvojne definicije bi bil naslednji: fleksibilne oblike dela in zaposlitve nastajajo zaradi gospodarske krize, in sicer pod pritiskom delodajalcev in zaradi deregulacije zaposlovanja s strani države« (Svetlik 1994, 124).

V Sloveniji so najbolj razširjene fleksibilne oblike zaposlovanja:

- samozaposlenost, ki se spodbuja tudi z ukrepi aktivne politike zaposlovanja kot izhod iz stanja brezposelnosti in kot način oblikovanja novih prostih delovnih mest,
- delo s skrajšanim delovnim časom, ki se uporablja predvsem kot prehod v upokožitev za starejše delavce in kot oblika zaposlovanja invalidov,
- zaposlovanje za določen čas, ki nakazuje določeno fleksibilnost z vidika povpraševanja, na katero se odzivajo predvsem mladi (Kanjuo–Mrčela in Ignjatović 2004, 244–246).

Za večjo izrabo delovne sile s povečanjem intenzitete dela se v slovenskih podjetjih pogosto uporabljajo tudi nadurno delo, delo v izmenah in delo ob koncu tedna (Ignjatović 2002, 183). Za delavce bolj prijazna oblika je fleksibilni delovni čas. V tem primeru v podjetju določijo časovni interval, ko je obvezna prisotnost na delovnem mestu, zunaj tega intervala pa se delavci sami odločajo kdaj bodo prišli na delo in kdaj odšli. Tako veliko lažje usklajujejo poklicno delo in družinsko življenje, kar je še posebej pomembno za ženske.

Kot primera dobre prakse zaposlovanja starejših Ignjatović navaja zaposlovanje s skrajšanim delovnim časom in delitev delovnega mesta, ki omogoča, da starejši in izkušenejši delavci uvajajo mlajše (Ignjatović 2002, 191).

Značilnost slovenskega trga dela je še vedno njegova relativna togost ter slaba razvitost fleksibilnih oblik dela in zaposlovanja. Samozaposlovanje je najpogostejša oblika fleksibilnega zaposlovanja. Breme fleksibilnosti zaposlovanja v Sloveniji nosi predvsem populacija mladih, ki je v deprivilegiranem položaju. V zadnjem času je pri nas opaziti

povečanje zaposlovanja preko agencij za zaposlovanje, kot so Adecco, Manpower ipd., ki posojajo delavce drugim podjetjem.

Drobnič ponuja nekaj predlogov za doseg bolj fleksibilnega, manj segmentiranega in varnejšega trga dela (Drobnič 2009, 107):

- učinkovitejše ujemanje med ponudbo dela in povpraševanjem na trgu dela,
- ukrepi za učinkovitejše zagotavljanje dela in zaposlitve,
- ukrepi za delodajalce, ki so vezani na konkurenčnost, podjetništvo, fleksibilne oblike dela, visoko šolstvo in raziskave,
- povečevanje regionalne in poklicne mobilnosti posameznikov,
- ukrepi za spodbujanje aktivnosti posameznikov in podjetij pri zagotavljanju izobraževanja in usposabljanja,
- vzpostavitev učinkovitejših spodbud posameznikom in podjetjem za odločanje za fleksibilnejše oblike zaposlovanja.

5.2 SAMOZAPOSOLOVANJE

Povečevanje konkurenčnosti gospodarstva je odvisno od sposobnosti podjetij, da se hitro strukturno prilagajajo stalnim spremembam v okolju. Podjetništvo je tako pomemben dejavnik gospodarskega razvoja in rasti.

Antončič navaja štiri osnovne vidike podjetništva:

- pri podjetništvu gre za ustvarjalni proces – ustvarjanje nečesa novega, vrednega,
- podjetništvo zahteva, da namenimo poslu čas in prizadevanja,
- s podjetništvom je povezano prevzemanje finančnih, psihičnih in družbenih tveganj,
- nagrade podjetnika so neodvisnost, osebno zadovoljstvo in denarne nagrade (Antončič 2002, 30).

Pri tem je pomembna posameznikova motiviranost za podjetništvo. Motive podjetnika ločimo na notranje (želja po uspehu, samouresničevanju, doseganju učinkov itd.) in zunanje (želja po denarju, varnosti ipd.). Prevladujoči so predvsem notranji motivi. Za podjetnika je največji izziv to, da ustvarja nekaj, kar pomeni za družbo pozitivno vrednoto (Plut 1995, 63).

Posameznik, ki se odloči za samostojno pot in želi uspeti, mora imeti določene lastnosti in sposobnosti, kot so delavnost, vztrajnost, samostojnost, pripravljenost na sodelovanje. Pomembno je, da najde prave sodelavce, je dober vodja in organizator. Le tako bo učinkovit in uspešen pri opravljanju svoje dejavnosti.

Pšeničny opredeli podjetnika kot inovatorja, razvijalca in uresničevalca, ki je sposoben prepoznati ali vzbuditi tržno potrebo, na njeni osnovi s poslovno idejo ustvariti podjetniško priložnost in v procesu uresničevanja poslovne ideje ustvariti dodano vrednost (Pšeničny 2000, 28).

Samozaposlitev pomeni za posameznika samoiniciativno iskanje zaposlitve oziroma možnosti za delo, avtonomno ustvarjanje pogojev za delo, zlasti vlaganje lastnih sredstev v razširjeno produkcijo, samoorganizacijo dela in samoizobraževanje (Svetlik 1985, 176–177).

Podjetništvo ima pomembno vlogo za posameznike, gospodarstvo in za celotno družbo. Zato bi bilo treba več pozornosti nameniti ozaveščanju o pomenu podjetništva, njegovi vlogi pri razvoju gospodarstva, razvoju podjetniške kulture in miselnosti, pomenu inovativnosti v podjetju in vlogi podjetnikov.

Pšeničny poudarja izjemno pomembno vlogo podjetnikov v družbi, saj:

- ustanavljajo podjetja, ki nas zalagajo z izboljšanimi izdelki in storitvami,
- ustvarjajo nova delovna mesta in zaposlujejo,
- prispevajo k ekonomski rasti celotnega gospodarstva,
- odkrivajo nove poti, ki čim širšemu krogu ljudi zagotavljajo dostop do njihovih izdelkov in storitev,
- z inovacijami ustvarjajo nove priložnosti tudi za druge ljudi,
- tekmujejo s konkurenco, kar vodi k izboljšanju kakovosti in zniževanju cene,
- s svojo delavnostjo, kreativnostjo in močno voljo dajejo zgled ljudem okoli sebe, hkrati jih motivirajo za podjetniške aktivnosti, ki vodijo k ustvarjanju nove vrednosti (Pšeničny 2000, 28).

Kanjuo-Mrčela in Ignjatović pripisujeta samozaposlovanju dvojen pomen. Po eni strani se samozaposlovanje spodbuja z ukrepi aktivne politike zaposlovanja kot izhod iz brezposelnosti

in kot oblika oblikovanja prostih delovnih mest. Po drugi strani pa je samozaposlovanje značilno predvsem za družbe z manj razvitimi trgi dela, ki nimajo razvitega storitvenega sektorja, v katerem bi se lahko razvile zaposlitve s skrajšanim delovnim časom, ki ponujajo trajnejšo zaposlitev. Pri tem opozarjata, da bi nadaljnje spodbujanje samozaposlovanja dolgoročno lahko spremenilo strukturo delovne sile in omejilo razvoj drugih fleksibilnih oblik zaposlovanja (Kanjuo-Mrčela in Ignjatović 2005, 246).

Primer dobre prakse spodbujanja podjetniške kulture na področju tehnološkega podjetništva je podjetje Tehnološki park Ljubljana (TPLJ 2011), katerega namen je spodbuditi in podpreti razvoj novih podjetniških idej, ki bodo vodile k povečanju inovativne sposobnosti Slovenije. V sklopu Start-up centra opravlja dejavnosti za krepitev podjetniške kulture in spodbujanje inovativnosti, kot je tesnejše sodelovanje z akademskim okoljem z različnimi projekti in programi za spodbujanje podjetnosti ter inovativnosti študentov in raziskovalnega osebja, ki prispevajo k boljšemu prenosu znanja v gospodarsko prakso. Vsako leto razpišejo »Tekmovanje za najboljši poslovni načrt«, pri katerem pogosto sodelujejo prav mladi. V sklopu tekmovanja potekajo tudi brezplačne podjetniške delavnice, najboljši poslovni načrti pa so nagrajeni z namenskimi denarnimi nagradami (JAPTI 2010).

Pri odločitvi za ustanovitev podjetja oziroma samozaposlitev so najpomembnejši dejavniki nezadovoljstvo z delom v podjetju, zaznava in uresničenje donosne priložnosti, družinska tradicija podjetništva in pomanjkanje drugih priložnosti za delo (Antončič 2002, 92–93). Prav razmere na trgu dela in možnost pridobitve subvencije so večkrat odločilni, da se posamezniki, ki imajo dobre poslovne zamisli in si upajo tvegati, odločijo za samostojno podjetniško pot.

5.2.1 Pridobitev subvencije za samozaposlitev

Subvencija za samozaposlitev je enkratna finančna pomoč v višini 4.500 evrov v obliki nepovratnih sredstev, ki posamezniku pomaga uresničiti njegovo podjetniško idejo in ohraniti samozaposlitev.

Brezposelni in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je ogrožena, ki so najmanj tri mesece prijavljeni v evidencah Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, se lahko vključijo

v aktivnost »Priprave na samozaposlitev«. V sklopu aktivnosti se opravi presoja poslovne ideje in delavnica za samozaposlitev (ZRSZ 2012b).

Vključitev kandidata poteka na podlagi ocene smiselnosti vključitve v aktivnost in sklenjenega zaposlitvenega načrta, ki ga brezposelni in iskalci zaposlitve podpišejo pri svojem osebnem svetovalcu na uradu za delo. Pri tem imajo prednost osebe, ki še niso bile vključene v ukrepe aktivne politike zaposlovanja (ZRSZ 2012b).

V aktivnost »Subvencija za samozaposlitev« se brezposelni in iskalci zaposlitve lahko vključijo po opravljeni aktivnosti »Priprava na samozaposlitev«. To pomeni, da so pridobili presojo zunanjega podjetniškega svetovalca, da je njihovo poslovno idejo mogoče uspešno realizirati na trgu in da so uspešno končali 24-urno samozaposlitveno delavnico. Vsebina delavnice obsega podjetništvo, poslovno idejo, poslovni načrt, pravne vidike poslovanja oziroma statusne oblike gospodarskih subjektov, postopek registracije gospodarske družbe ali prigrasitve samostojne dejavnosti, raziskavo trga in trženje, osnove knjigovodstva in računovodstva ter možnosti uporabe instrumentov podpornega podjetniškega okolja (ZRSZ 2012b).

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje napoti kandidata v aktivnost »Subvencija za samozaposlitev« na podlagi potrdila o udeležbi na samozaposlitveni delavnici ter ustrezne vloge. Hkrati se sklene pogodba o dodelitvi subvencije za samozaposlitev (ZRSZ 2012b).

Za pridobitev subvencije morajo kandidati ustrezati tudi naslednjim pogojem (ZRSZ 2012d):

- da v zadnjem letu niso bili samozaposleni,
- da v zadnjih petih letih niso prejeli finančne pomoči za samozaposlitev,
- da se samozaposlijo v novoustanovljenem poslovnem subjektu za polni delovni čas oziroma za krajši delovni čas v skladu z odločbo o invalidnosti,
- da prijavijo samozaposlitev s sedežem na območju Republike Slovenije.

Do subvencije niso upravičeni tisti, ki se samozaposlijo na področju kmetijstva, gozdarstva, lova, ribištva ali rudarstva (ZRSZ 2012d).

Kandidati za samozaposlitev se morajo samozaposliti v šestdesetih dneh po zaključku delavnice in oddati vlogo za subvencijo v osmih dneh po samozaposlitvi. Prejemniki subvencije so zavezani ohraniti samozaposlitev nepretrgano najmanj dve leti (ZRSZ 2012d).

Najpogostejši statusni obliki ustanavljanja pravnih subjektov sta:

- samostojni podjetnik (fizična oseba, ki opravlja samostojno dejavnost) in
- družba z omejeno odgovornostjo (pravna oseba, ki opravlja dejavnost).

Po podatkih, objavljenih na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, okrog 85 % prejemnikov subvencije ohrani samozaposlitev v pogodbenem obdobju najmanj dveh let, kar pomeni, da gre za enega najbolj uspešnih programov aktivne politike zaposlovanja.

5.3 SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA IN SAMOZAPOSLOVANJA KOT UKREP AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

V Programu ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013 je Vlada Republike Slovenije opredelila namen ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja«, ki vključuje (MDDSZ 2006b):

- spodbujanje samozaposlovanja brezposelnih oseb, ki želijo uresničiti podjetniško idejo in se samozaposliti,
- spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb, še zlasti tistih, ki prejemajo denarno socialno pomoč,
- povečevanje prilagodljivosti trga dela s spodbujanjem fleksibilnejših oblik zaposlovanja,
- povečevanje regijske in sektorske mobilnosti,
- ohranitev obstoječih delovnih mest,
- podpora preoblikovanju podjetij.

V ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« so vključene tudi aktivnosti, predvidene v Operativnem programu razvoja človeških virov 2007–2013, v okviru razvojnih prioritet in prednostnih usmeritev, in sicer:

- spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti,
- pospeševanje razvoja novih zaposlitvenih možnosti,

- spodbujanje zaposljivosti iskalcev dela in neaktivnih,
- enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti in
- enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti (MDDSZ 2006b).

Aktivnosti v ukrepu, ki jih predvideva Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2007–2013, so večinoma v obliki državne pomoči, zato se izvajajo v skladu s pravili o dodeljevanju državnih pomoči (MDDSZ 2006b).

5.3.1 Aktivnosti, ki so se izvajale v okviru ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« v letu 2010

V letu 2010 je bilo po podatkih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje v ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« vključenih 24.482 brezposelnih oseb. Ciljne skupine, ki so se vključevale v ukrep, so bile dolgotrajno brezposelne osebe, ki so prejemale denarno nadomestilo in denarno socialno pomoč, brezposelni, starejši od 50 let, mladi do dopolnjenega 25. leta starosti in iskalci prve zaposlitve, še posebej tisti brez ustrezne izobrazbe, delavci v postopku izgubljanja zaposlitve in ciljne skupine, opredeljene v 48.a členu Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZRSZ 2011a).

Na podlagi Kataloga ukrepov aktivne politike zaposlovanja, ki ga je pripravil Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, so se v letu 2010 izvajale naslednje aktivnosti (ZRSZ 2011a):

- **Pomoč pri samozaposlitvi**

Namen aktivnosti je bila priprava oseb iz ciljne skupine na samozaposlitev z individualnim svetovanjem in delavnico usposabljanja za podjetništvo.

Ciljna skupina za vključitev v individualno svetovanje so bile brezposelne osebe in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je bila ogrožena, ki so imeli poslovno idejo. Poleg tega v zadnjih petih letih niso prejele finančnih sredstev za samozaposlitev in v zadnjem letu niso bile samozaposlene. Ciljna skupina za vključitev v delavnico za samozaposlitev so bile brezposelne osebe in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je bila ogrožena, ki so pridobile pozitivno mnenje o možnosti realizacije samozaposlitve in smiselnosti vključitve.

- **Subvencija za samozaposlitev 2009/10**

Namen aktivnosti je bilo ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti za osebe iz ciljne skupine s spodbujanjem podjetništva. Osebe, ki so se samozaposlile, so prejele enkratno finančno pomoč v obliki subvencije za samozaposlitev. Prejemniki subvencije so morali ohraniti nepretrgano samozaposlitev vsaj dve leti.

Ciljna skupina so bile brezposelne osebe in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je bila ogrožena, ki so se udeležili delavnice za samozaposlitev v obdobju od 1. septembra do 31. decembra 2009 in so se samozaposlili za polni delovni čas oziroma za delovni čas v skladu z izdano odločbo o invalidnosti.

- **Subvencija za samozaposlitev**

Namen aktivnosti je bilo ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti za osebe iz ciljne skupine s spodbujanjem podjetništva. Osebe, ki so se samozaposlile, so prejele enkratno finančno pomoč v obliki subvencije za samozaposlitev. Prejemniki subvencije so morali ohraniti nepretrgano samozaposlitev vsaj eno leto.

Ciljna skupina so bile brezposelne osebe in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je bila ogrožena, ki so se udeležili aktivnosti »Pomoč pri samozaposlitvi« in so se samozaposlile za polni delovni čas oziroma za delovni čas v skladu z izdano odločbo o invalidnosti.

- **Spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči 2010**

Namen aktivnosti je bilo spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb, ki so v letu 2010 prejemale denarno socialno pomoč v skladu z Zakonom o socialnem varstvu. Cilj vključitve v aktivnost je bila zaposlitev dolgotrajno brezposelne osebe za obdobje enega leta ali za nedoločen čas.

Ciljna skupina so bile dolgotrajno brezposelne osebe, ki so v zadnjih šestnajstih mesecih najmanj eno leto prejemale denarno socialno pomoč.

- **Spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči za leti 2008 in 2009**

Namen aktivnosti je bilo spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb, ki so v letih 2008 in 2009 prejemale denarno socialno pomoč v skladu z Zakonom o socialnem varstvu. Cilj vključitve v aktivnost je bila zaposlitev dolgotrajno brezposelne osebe za obdobje enega leta ali za nedoločen čas.

Ciljna skupina so bile dolgotrajno brezposelne osebe, ki so v zadnjih šestnajstih mesecih najmanj eno leto prejemale denarno socialno pomoč.

- **Zaposli.me/Spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih brezposelnih oseb**

Namen aktivnosti je bila zaposlitev težje zaposljivih brezposelnih oseb iz ciljne skupine, pri tem pa je bil cilj povečati njihovo zaposlenost.

Ciljna skupina so bile brezposelne osebe, ki so jih izbrani delodajalci zaposlili za polni delovni čas za obdobje vsaj enega leta in so hkrati izpolnjevale vsaj enega izmed naslednjih pogojev, in sicer da:

- so starejše od 50 let,
- so mlajše od 25 let in v zadnjih šestih mesecih niso imele redne zaposlitve,
- so iskalci prve zaposlitve, ki so pridobili strokovno oziroma poklicno izobrazbo pred manj kot dvema letoma in so vsaj pol leta prijavljeni na Zavodu,
- so mlajše od 30 let, imajo dokončano vsaj VII. stopnjo izobrazbe, imajo poklic, ki se uvršča med suficitarne, in v zadnjih šestih mesecih niso imele redne zaposlitve,
- nimajo dokončanega srednjega strokovnega izobraževanja, srednjega poklicnega tehniškega izobraževanja ali splošnega srednjega izobraževanja,
- so v zadnjih šestnajstih mesecih eno leto prijavljene na Zavodu – izjema so osebe, vključene v javna dela.

Ciljna skupina so bile tudi brezposelne osebe, ki so bile prijavljene na Zavodu več kot dve leti in so jih izbrani delodajalci zaposlili za polni delovni čas za obdobje vsaj dveh let.

- **Zaposli.me 2**

Namen aktivnosti je bila zaposlitev težje zaposljivih brezposelnih oseb iz ciljne skupine, pri tem pa je bil cilj povečati njihovo zaposlenost.

Ciljna skupina so bile brezposelne osebe, ki so jih izbrani delodajalci zaposlili za polni delovni čas za obdobje vsaj enega leta in so hkrati izpolnjevale vsaj enega izmed naslednjih pogojev, in sicer da:

- so starejše od 50 let,
- so mlajše od 25 let in v zadnjih šestih mesecih niso imele redne zaposlitve,
- so iskalci prve zaposlitve, ki so pridobili strokovno oziroma poklicno izobrazbo pred manj kot dvema letoma in so vsaj pol leta prijavljeni na Zavodu,
- so mlajše od 30 let, imajo dokončano vsaj VII. stopnjo izobrazbe, imajo poklic, ki se uvršča med suficitarne, in v zadnjih šestih mesecih niso imele redne zaposlitve,
- nimajo dokončanega srednjega strokovnega izobraževanja, srednjega poklicnega tehniškega izobraževanja ali splošnega srednjega izobraževanja,
- so v zadnjih šestnajstih mesecih eno leto prijavljene na Zavodu – izjema so osebe vključene v javna dela (izjema ne velja za tiste, ki so program javnih del končale pred več kot pol leta).

- **Povračila pripevkov delodajalca**

Namen aktivnosti je bilo spodbujanje zaposlovanja brezposelnih oseb, zlasti tistih iz težje zaposljivih skupin, za nadomeščanje delavcev med porodniškim dopustom.

Ciljna skupina so bile brezposelne osebe, ki so jih delodajalci zaposlili za obdobje vsaj enega leta. Brezposelne osebe so morale izpolnjevati enega izmed naslednjih pogojev, in sicer da:

- so mlajše od 26 let, iskalci prve zaposlitve, imajo suficitarni poklic in so več kot pol leta prijavljene na Zavodu,
- so mlajše od 28 let in dve leti prijavljene na Zavodu,
- so prijavljene na Zavodu za nadomeščanje delavca na porodniškem dopustu ter na dopustu za nego in varstvo otroka,
- so starejše od 55 let in so več kot eno leto prijavljene na Zavodu,
- so starejše od 55 let, imajo suficitarni poklic in so prijavljene na Zavodu.

- **Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas**

Namen aktivnosti je bila zaposlitev brezposelnih oseb za krajši delovni čas in hkrati spodbujanje fleksibilnih oblik zaposlovanja.

Ciljna skupina so bile brezposelne osebe, prijavljene na Zavodu, ki so jih izbrani delodajalci zaposlili za krajši delovni čas – za štiri oziroma šest ur na dan za polletno ali enoletno obdobje.

- **Subvencija za zaposlitev (več kot 10 oseb)**

Namen aktivnosti je bila zaposlitev brezposelnih oseb iz ciljne skupine, pri tem pa je bil cilj povečati njihovo zaposlenost.

Ciljna skupina so bile brezposelne osebe, ki so ostale brez zaposlitve zaradi stečaja in so bile prijavljene na Zavodu.

- **Delno subvencioniranje polnega delovnega časa**

Namen aktivnosti je bilo v času gospodarske krize ohraniti obstoječa delovna mesta, omogočiti delavcem polno delovno dobo, delodajalcem zmanjšati stroške plač in zaščititi socialno blaginjo.

Do subvencije so bili upravičeni delodajalci, ki so se zaradi ohranitve delovnih mest odločili za skrajševanje delovnega časa v skladu s pogoji, določenimi v Zakonu o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa.

- **Delno povračilo nadomestila plače delavcem na začasnem čakanju na delo**

Namen aktivnosti je bilo v času gospodarske krize ohraniti obstoječa delovna mesta pri delodajalcih, ki začasno niso mogli zagotavljati dela vsem svojim delavcem. Delodajalcem so se delno povrnila izplačana nadomestila plač delavcem na začasnem čakanju na delo in stroški njihovega usposabljanja.

Do pomoči so bili upravičeni delodajalci, ki so izpolnjevali pogoje, določene v Zakonu o delnem povračilu nadomestila plače, s tem da je bil delavec v to aktivnost lahko vključen največ pol leta, delodajalec pa največ eno leto.

- **Usposabljanje zaposlenih, ki so napoteni na začasno čakanje na delo**

Namen aktivnosti je bilo povečanje zaposljivosti delavcev na začasnem čakanju na delo s povečanjem njihove usposobljenosti in ključnih kompetenc, s tem pa povečanje konkurenčnosti podjetij. Aktivnost se je izvajala s ciljem začasno preprečiti odpuščanje delavcev z njihovim vključevanjem v usposabljanje glede na potrebe delovnega procesa.

Ciljna skupina so bili zaposleni delavci na začasnem čakanju na delo v tistih podjetjih, ki so bila upravičena do delnega povračila izplačanih nadomestil plač v skladu z Zakonom o delnem povračilu nadomestila plače.

5.3.2 Aktivnosti, ki so se izvajale v okviru ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« v letu 2011

Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje je bilo leta 2011 v ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« vključenih 18.663 brezposelnih oseb. Brezposelni so se vključevali na podlagi ugotovljene smiselnosti vključitve. Ciljne skupine so bili dolgotrajno brezposelni, ki so prejeli denarno nadomestilo in denarno socialno pomoč, brezposelni, starejši od 50 let, mladi do dopolnjenega 25. leta starosti in iskalci prve zaposlitve, zlasti tisti brez ustrezne izobrazbe, delavci v postopku izgubljanja zaposlitve ... V letu 2011 je bilo realiziranih 26.959 vključitev, od tega 18.663 vključitev brezposelnih oseb (ZRSZ 2012a).

Na podlagi Kataloga ukrepov aktivne politike zaposlovanja, ki ga je pripravil Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, so v letu 2011 potekale naslednje aktivnosti (ZRSZ 2012a):

- **Pomoč pri samozaposlitvi**

Namen aktivnosti je bila priprava oseb iz ciljne skupine na samozaposlitev z individualnim svetovanjem in delavnico usposabljanja za podjetništvo.

Ciljna skupina za vključitev v individualno svetovanje so bili brezposelni in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je bila ogrožena, ki so imeli poslovno idejo. Poleg tega v zadnjih petih letih niso prejeli finančnih sredstev za samozaposlitev in v zadnjem letu niso bili samozaposleni. Ciljna skupina za vključitev v delavnico za samozaposlitev so bili brezposelni in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je bila ogrožena, ki so pridobile pozitivno mnenje o možnosti realizacije samozaposlitve in smiselnosti vključitve.

- **Subvencija za samozaposlitev**

Namen aktivnosti je bilo ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti za osebe iz ciljne skupine s spodbujanjem podjetništva ter ohranitev samozaposlitve za določeno obdobje. Osebe, ki so se samozaposlile, so prejele enkratno finančno pomoč v obliki subvencije za samozaposlitev.

Ciljna skupina so bili brezposelni in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je bila ogrožena, ki so se udeležili aktivnosti »Pomoč pri samozaposlitvi« in so se samozaposlili za polni delovni čas oziroma za delovni čas v skladu z izdano odločbo o invalidnosti.

- **Spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči**

Namen aktivnosti je bilo spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb, ki so v letu 2010 prejemale denarno socialno pomoč v skladu z Zakonom o socialnem varstvu. Cilj vključitve v aktivnost je bila zaposlitev dolgotrajno brezposelne osebe za obdobje enega leta ali za nedoločen čas.

Ciljna skupina so bili dolgotrajno brezposelni, ki so v zadnjih šestnajstih mesecih najmanj eno leto prejemale denarno socialno pomoč.

- **Zaposli.me/Spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih brezposelnih oseb**

Namen aktivnosti je bilo spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih brezposelnih oseb iz ciljne skupine. Delodajalci so prejeli subvencijo za zaposlitev v višini 4.000,00 evrov oziroma sorazmerno manj v skladu z odločbo o invalidnosti. V sklopu aktivnosti »Zaposli.me« sta v letu 2011 potekali še dodatni aktivnosti »Zaposli.me 2« in »Zaposli.me 2011«.

Ciljna skupina so bili brezposelni, ki so jih izbrani delodajalci zaposlili za polni delovni čas oziroma v skladu z odločbo o invalidnosti za obdobje vsaj enega leta. Brezposelni so morali izpolnjevati vsaj enega izmed naslednjih pogojev, in sicer da:

- so invalidi,
- so starejši od 50 let in vsaj pol leta prijavljeni na Zavodu,
- so iskalci prve zaposlitve in vsaj pol leta prijavljeni za Zavodu,
- so dolgotrajno brezposelne osebe, prijavljene na Zavodu vsaj eno leto v zadnjih šestnajstih mesecih, oziroma osebe mlajše od 25 let vsaj pol leta v zadnjih osmih mesecih,
- so bili pred, med in po uveljavitvi pravice do starševskega nadomestila ali starševskega dodatka prijavljeni na Zavodu skupaj vsaj eno leto,
- imajo stalno prebivališče v Pokolpju in so vsaj pol leta prijavljeni na Zavodu.

- **Povračila prispevkov delodajalca**

Namen aktivnosti je bilo spodbujanje zaposlovanja brezposelnih oseb, zlasti tistih iz težje zaposljivih skupin, za nadomeščanje delavcev med porodniškim dopustom.

Ciljna skupina so bile brezposelne osebe, ki so jih delodajalci zaposlili za obdobje vsaj enega leta. Brezposelni so morali izpolnjevati enega izmed naslednjih pogojev, in sicer da:

- so mlajši od 26 let, iskalci prve zaposlitve, imajo suficitarni poklic in so več kot pol leta prijavljeni na Zavodu,
- so mlajši od 28 let in dve leti prijavljeni na Zavodu,
- so prijavljeni na Zavodu za nadomeščanje delavca na porodniškem dopustu ter na dopustu za nego in varstvo otroka,
- so starejši od 55 let in so več kot eno leto prijavljeni na Zavodu,
- so starejši od 55 let, imajo suficitarni poklic in so prijavljeni na Zavodu.

- **Povrnitev prispevkov za socialno varnost delodajalcem na osnovi Zakona o razvojni podpori Pomurski regiji 2010–2015 (ZRPPR)**

Cilj dodatnih aktivnosti je bilo odpravljanje posledic gospodarske krize v Pomurju z ustvarjanjem novih delovnih mest, ohranjanjem obstoječih delovnih mest in zaposlovanjem brezposelnih oseb.

- **Delno povračilo nadomestila plače delavcem na začasnem čakanju na delo**

Namen aktivnosti je bilo v času gospodarske krize ohraniti obstoječa delovna mesta pri delodajalcih, ki začasno niso zmogli zagotavljati dela vsem svojim delavcem. Delodajalcem so se delno povrnili izplačana nadomestila za plače delavcem na začasnem čakanju na delo in stroški njihovega usposabljanja.

Do pomoči so bili upravičeni delodajalci, ki so izpolnjevali pogoje, določene v Zakonu o delnem povračilu nadomestila plače, s tem da je bil delavec v aktivnost lahko vključen največ pol leta, delodajalec pa največ eno leto.

- **Usposabljanje zaposlenih, ki so napoteni na začasno čakanje na delo**

Namen aktivnosti je bilo povečanje zaposljivosti delavcev na začasnem čakanju na delo z dvigom njihove usposobljenosti in ključnih kompetenc, s tem pa povečanje konkurenčnosti podjetij. Aktivnost se je izvajala s ciljem začasno preprečiti odpuščanje delavcev z njihovim vključevanjem v usposabljanje glede na potrebe delovnega procesa.

Ciljna skupina so bili zaposleni delavci na začasnem čakanju na delo v tistih podjetjih, ki so bila upravičena do delnega povračila izplačanih nadomestil za plače v skladu z Zakonom o delnem povračilu nadomestila plače.

- **Dodatne aktivnosti, ki so se nadaljevale iz preteklih let, pri tem so se izvajale le še prevzete obveznosti:**

- Subvencije za samozaposlitev,

- Zaposli.me / Spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih brezposlenih oseb,
- Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas,
- Delno subvencioniranje polnega delovnega časa,
- Subvencija za zaposlitev (več kot 10 oseb).

5.3.3 Projekt Zaposlitveni izziv

Projekt Zaposlitveni izziv je novost v slovenskem prostoru. Nastal je na pobudo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in najboljših zaposlovalcev po izboru medijsko-raziskovalnega projekta Zlata nit ter v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje in Združenjem Manager. Projekt pomeni nov pristop k zaposlovanju brezposelnih oseb in je primer dobre prakse na področju zaposlovanja brezposelnih, saj uspešno povezuje vse ključne akterje na trgu dela.

Glavni namen Zaposlitvenega izziva je zaposliti pri delodajalcih zelo nadarjene in motivirane brezposelne na drugačen, interaktiven način – s tekmovanjem v preizkusu reševanja problemske naloge. Vsi sodelujoči so izrazili veliko stopnjo zadovoljstva z izvedbo projekta in vlogo Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, z izbranimi kandidati, z možnostjo tovrstne predstavitve sebe in svojega znanja ter pozitivne izkušnje.

Projekt je potekal tako, da je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje med prijavljenimi brezposelnimi osebami opravil selekcijski postopek kandidatov na podlagi psiholoških testiranj. Izbrani kandidati so na dnevih odprtih vrat neformalno spoznali bodoče delodajalce. Nato so se kandidati preizkusili pri reševanju problemske naloge, ki jo je sestavil delodajalec. Po opravljenem preizkusu je strokovna komisija, sestavljena iz delodajalcev, Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, izbrala najboljše kandidate, ki so dobili možnost zaposlitve pri delodajalcu za čas enega leta. Kandidati, ki so sodelovali pri projektu in niso bili izbrani, so prejeli priznanje za sodelovanje pri projektu, ki je po besedah vodje projekta Primoža Zupana »referenca, ki odpira mnoga vrata« (Zupan 2011, 42–43).

Vodja projekta Primož Zupan v svojem poročilu navaja, da se s projektom Zaposlitveni izziv dosega več ciljev:

- izboljšanje povezanosti med gospodarstvom (Gospodarska zbornica Slovenije, Dnevnik, Združenje Manager itd.), brezposelnimi, Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje, področjem izobraževanja (srednje šole, fakultete, karierni centri itd.) in mladinskimi organizacijami,
- povečanje zaposljivosti zlasti mlajših in starejših brezposelnih oseb,
- predstavitev Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje kot ustanove, ki ponuja nove priložnosti,
- uveljavljanje novega pristopa v zaposlovanju,
- promocija najboljših delodajalcev in dobre prakse na področju zaposlovanja brezposelnih oseb (Zupan 2011, 42–43).

Prvi Zaposlitveni izziv je bil opravljen leta 2011 v sodelovanju s podjetjem Si.mobil, deseti zaposlitveni izziv pa se je končal junija 2012 z zaposlitvijo kar treh brezposelnih invalidov v podjetju IBM Slovenija. Doslej so v zaposlitvenih izzivih sodelovala še podjetja Vivo, Trimo, Sava Hoteli Bled, Steklarna Hrastnik, Mercator, podjetje Otis in IBM Slovenija. Prav zaradi doseganja vseh naštetih ciljev, zaradi katerih je projekt pomemben tudi iz širšega družbenega vidika, in vsesplošnega zadovoljstva sodelujočih se bo projekt zagotovo nadaljeval tudi v prihodnje.

6 STATISTIČNI PODATKI ZA OBDOBJE 2010–2011

Posamezne aktivnosti v okviru ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« so se iz leta v leto spreminjale in prilagajale razmeram na trgu dela. Nekatere aktivnosti so opustili, nekatere pa so uvedli na novo. Ker so podatki med seboj težje primerljivi, so v nadaljnji analizi zaradi boljše preglednosti smiselno združeni po aktivnostih.

V tabeli 6.1 je predstavljeno število realiziranih vključitev brezposelnih oseb v ukrep aktivne politike zaposlovanja »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« v obdobju 2010–2011 po posameznih aktivnostih.

Tabela 6.1: Vključitve v ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« po aktivnostih

Aktivnost	Realizirano 2010 skupaj	Realizirano 2011 skupaj
Pomoč pri samozaposlitvi	14.337	11.198
Subvencija za samozaposlitev	1.350	2
Subvencija za samozaposlitev 2010–2013	3.798	4.500
Spodbujanje samozaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb–prejemnikov DSP 2008	1	–
Spodbujanje samozaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb–prejemnikov DSP 2009	2	–
Spodbujanje samozaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb–prejemnikov DSP 2010	148	10
Zaposli.me	1.146	1
Zaposli.me 2	2.984	1.196
Zaposli.me 2011	–	775
Povračilo prispevkov delodajalcem	150	160
ZRPPR Povračilo prispevkov delodajalcem	–	50
Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas	75	1
Subvencije za zaposlitev (več kot 10 oseb)	491	–

Vir: ZRSZ (2011a, 2012a).

6.1 SPODBUJANJE SAMOZAPOŠLOVANJA

V obdobju 2010–2011 je zanimanje za aktivnost »Spodbujanje samozaposlovanja« močno poraslo. Število novih vključitev v aktivnost »Pomoč pri samozaposlitvi« se je v letu 2010 povečalo za skoraj 120 % v primerjavi z letom 2009. V letu 2011 se je število vključitev sicer malo zmanjšalo, a to ni bila posledica upada zanimanja, pač pa predčasne porabe sredstev, namenjenih za financiranje aktivnosti.

Zaradi porabe sredstev je moral Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje spomladi 2011 omejiti obseg vključevanja v aktivnosti za spodbujanje samozaposlovanja in tudi v druge

oblike subvencioniranega zaposlovanja. Konec avgusta 2011 je pridobil dodatna sredstva za izplačevanje subvencij za samozaposlitev, zato se je znova začelo vključevanje v aktivnost »Pomoč pri samozaposlitvi«, nato še v aktivnost »Subvencija za samozaposlitev«. Osebam, ki so se na novo vključile, je bila pogodbeno obveznost ohranitve samozaposlitve ponovno podaljšana za dve leti (ZRSZ 2012a).

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje je v svojem Poročilu o izvajanju aktivnosti Spodbujanje samozaposlovanja v letu 2010 ugotovil, da je razlika med številom vključenih v aktivnost »Pomoč pri samozaposlitvi« in številom vključenih v aktivnost »Subvencija za samozaposlitev« približno 30 %. Razlogi za osip so po mnenju Zavoda v tem, da kandidati šele naknadno ugotovijo, da odločitev za samozaposlitev zanje ni bila najustreznejša. S podjetništvom se običajno seznanijo šele na delavnici, poslovna ideja se oceni kot nezmožna realizacije, lahko pa gre tudi za druge razloge, na primer zdravstvene.

Kljub vsemu pa na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje aktivnosti za spodbujanje samozaposlovanja ocenjujejo za zelo uspešne. Analiza ohranjenih samozaposlitev v februarju 2011 je pokazala, da samozaposlitev za obdobje dveh let uspe obdržati več kot 85 % vključenih v aktivnost »Subvencija za samozaposlitev«, po treh letih pa ohranja samozaposlitev še več kot 50 % samozaposlenih oseb (ZRSZ 2011b).

V nadaljevanju so v tabelah združeni podatki za aktivnost »Subvencija za samozaposlitev« in aktivnosti »Subvencija za samozaposlitev 2010–2013«.

1–Struktura po spolu

Tabela 6.2: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Pomoč pri samozaposlitvi

Spol	2009	%	2010	%	2011	%
Moški	4.121	62,96	8.860	61,80	6.701	59,84
Ženski	2.424	37,04	5.477	38,20	4.497	40,16
Skupaj	6.545	100,00	14.337	100,00	11.198	100,00

Vir: ZRSZ (2011b, 2012a).

Tabela 6.3: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Subvencija za samozaposlitev

Spol	2009	%	2010	%	2011	%
Moški	2.709	62,56	3.159	61,36	2.670	59,31
Ženski	1.621	37,44	1.989	38,64	1.832	40,69
Skupaj	4.330	100,00	5.148	100,00	4.502	100,00

Vir: ZRSZ (2011b, 2012a).

V letu 2010 je bilo v aktivnost »Pomoč pri samozaposlitvi« vključenih 14.337 novih brezposelnih, od tega je bilo 5.477 žensk. V aktivnost »Subvencija za samozaposlitev« je bilo vključenih 5.148 brezposelnih, od tega je bilo 1.989 žensk. V letu 2011 je bilo v aktivnost »Pomoč pri samozaposlitvi« vključenih 11.198 vključitev brezposelnih, od tega 4.497 žensk. V aktivnost »Subvencija za samozaposlitev« pa sta bili vključeni 4.502 brezposelni osebi, od tega 1.832 žensk. Za subvencije za samozaposlitev je bilo izplačanih skoraj 22 milijonov evrov (ZRSZ 2012a).

Kot je razvidno iz tabele 6.2 in 6.3, se v aktivnost »Spodbujanje samozaposlovanja« vključuje več moških kot žensk. Delež žensk se v izbranem obdobju giblje med 37 % in 41 % vseh vključenih. Iz zgornjih dveh tabel je razvidno, da odstotek žensk, ki se odločajo za samozaposlitev, vztrajno narašča. Eden od ciljev aktivnosti »Subvencija za samozaposlitev« je v program vključiti najmanj 40 % žensk. Glede na podatke lahko rečemo, da je bil v letu 2011 ta cilj dosežen.

2–Starostna struktura

Najpogosteje se v aktivnost »Spodbujanje samozaposlovanja« vključujejo brezposelne osebe, stare med 30 in 40 let, in sicer je njihov delež od 38 % do 40 % vseh vključenih. Na drugem mestu so osebe, stare med 25 in 30 let, ki predstavljajo med 23 % in 26 % vseh vključenih, ter osebe, stare od 40 in do 50 let, kar je od 20 % do 21 % vseh vključenih. Delež novosklenjenih pogodb z osebami, ki so bile stare od 50 do 60 let, se je v izbranem obdobju gibal med 7 % in 10 % vseh vključenih, medtem ko so se osebe, stare 60 let in več, le redko vključevale v omenjeno aktivnost. Delež novosklenjenih pogodb z osebami, ki so bile stare od 18 do 25 let, se je gibal med 5 % in 7 % vseh vključenih.

Tabela 6.4: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Pomoč pri samozaposlitvi

Starost	2009	%	2010	%	2011	%
do 17 let	–	0,00	4	0,03	–	0,00
18–24 let	531	8,11	934	6,51	754	6,73
25–29 let	1.722	26,31	3.583	24,99	2.670	23,85
30–39 let	2.534	38,72	5.577	38,90	4.325	38,62
40–49 let	1.303	19,91	3.032	21,15	2.347	20,96
50–59 let	445	6,80	1.169	8,15	1.075	9,60
60–69 let	10	0,15	38	0,27	27	0,24
Skupaj	6.545	100,00	14.337	100,00	11.198	100,00

Vir: ZRSZ (2011b, 2012a).

Tabela 6.5: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Subvencija za samozaposlitev

Starost	2009	%	2010	%	2011	%
do 17 let	–	0,00	1	0,02	1	0,02
18–24 let	322	7,44	292	5,67	289	6,42
25–29 let	1.127	26,03	1.320	25,64	1.099	24,41
30–39 let	1.717	39,65	2.065	40,11	1.794	39,85
40–49 let	853	19,70	1.074	20,86	941	20,90
50–59 let	307	7,09	390	7,58	369	8,20
60–69 let	4	0,09	6	0,12	9	0,20
Skupaj	4.330	100,00	5.148	100,00	4.502	100,00

Vir: ZRSZ (2011b, 2012a).

3–Struktura po stopnji strokovne izobrazbe

Iz tabele 6.6 in 6.7 je razvidno, da je bilo v obdobju 2010 do 2011 med vključenimi v aktivnost »Spodbujanje samozaposlovanja« glede na stopnjo izobrazbe največ brezposelnih oseb s končano V. stopnjo izobrazbe, in sicer med 39 % in 42 % vseh vključenih. V letu 2010 jim sledijo brezposelni s končano IV. stopnjo izobrazbe in nato brezposelni s VII. stopnjo izobrazbe.

Tabela 6. 6: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Pomoč pri samozaposlitvi

Stopnja izobrazbe	strokovne	2009	%	2010	%	2011	%
I.		936	14,30	1.523	10,62	1.180	10,54
II.		179	2,73	357	2,49	262	2,34
III.		34	0,52	47	0,33	51	0,45
IV.		1.435	21,93	2.879	20,08	2.171	19,39
V.		2.423	37,02	5.969	41,63	4.468	39,90
VI.		335	5,12	770	5,37	632	5,64
VII.+		1.183	18,07	2.705	18,87	2.321	20,73
Bolonjski program		20	0,31	87	0,61	113	1,01
Skupaj		6.545	100,00	14.337	100,00	11.198	100,00

Vir: ZRSZ (2011b, 2012a).

Tabela 6.7: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Subvencija za samozaposlitev

Stopnja izobrazbe	strokovne	2009	%	2010	%	2011	%
I.		619	14,30	520	10,10	407	9,04
II.		101	2,33	115	2,23	87	1,93
III.		21	0,48	23	0,45	19	0,42
IV.		961	22,19	1.072	20,82	852	18,92
V.		1.603	37,02	2.128	41,34	1.838	40,83
VI.		218	5,04	266	5,17	260	5,78
VII.+		795	18,36	996	19,35	1.001	22,24
Bolonjski program		12	0,28	28	0,54	38	0,84
Skupaj		4.330	100,00	5.148	100,00	4.502	100,00

Vir: ZRSZ (2011b, 2012a).

V letu 2011 so na drugem mestu brezposelni s VII. stopnjo izobrazbe in nato brezposelni s IV. stopnjo izobrazbe. Najmanjši delež predstavljajo brezposelni s III. stopnjo izobrazbe, in sicer med 19 % in 23 % vseh vključenih, ter brezposelni, ki so izobrazbo zaključili po bolonjskem

programu, to je od 0,5 % do 0,9 % vseh vključenih. Pri tem je treba omeniti, da je zaradi na novo uvedenega študija po bolonjskem programu vključenih manj diplomantov kot po starih programih.

6.2 SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA

V letih 2010 in 2011 so bile aktivnosti usmerjene predvsem v spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih in drugih težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb.

Tabela 6.8 prikazuje delež registriranih brezposelnih po trajanju brezposelnosti v obdobju 2010–2011. Največji delež, in sicer 41,6 % v letu 2010 in 34,2 % v letu 2011, predstavljajo brezposelne osebe, ki so brez zaposlitve do pet mesecev. Iz podatkov je mogoče sklepati, da velik delež brezposelnih dobi novo zaposlitev oziroma se samozaposli v prvih šestih mesecih po vpisu v evidenco brezposelnih. Na drugem mestu so brezposelni, ki so brez zaposlitve od 12 do 23 mesecev, kar pomeni, da so postali dolgotrajno brezposelni. Njihov delež je v letu 2010 močno poskočil iz 15,3 %, kolikor je znašal v letu 2009, na 22,5 % (ZRSZ 2011a, 2012a).

Tabela 6.8: Registrirane brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti v % v letih 2010 in 2011

Trajanje brezposelnosti	2010	2011
do 5 mesecev	41,6	34,2
6 do 8 mesecev	8,1	7,5
9 do 11 mesecev	7,2	8,0
12 do 23 mesecev	22,5	23,0
24 do 35 mesecev	7,4	11,8
3 do 4 leta	5,8	7,7
5 let in več	7,4	7,7

Vir: ZRSZ (2012a).

V sklopu ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« je bilo v letu 2010 v aktivnost »Subvencija za zaposlitev več kot 10 oseb« 491 vključitev. V aktivnost »Povračilo

prispevkov delodajalca« je bilo v letu 2010 150 vključitev. V letu 2011 je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje delodajalcem priznal plačane prispevke za 160 brezposelnih. Poleg tega je bilo v aktivnost »Povračila prispevkov delodajalca« za socialno varnost na območju Pomurja na osnovi Zakona o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010–2015 vključenih 50 brezposelnih (ZRSZ 2011a, 2012a).

V nadaljnji analizi so podatki zaradi boljše preglednosti smiselno združeni po aktivnostih. V tabelah so združeni podatki v sklopu aktivnosti »Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposlenih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči« za leto 2008, 2009 in 2010. V naslednjem sklopu so združeni podatki za aktivnosti »Zaposli.me«, »Zaposli.me 2« in »Zaposli.me 2011«.

1–Struktura po spolu

Tabela 6.9: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP 2008, 2009, 2010

Spol	2009	%	2010	%	2011	%
Moški	19	37,25	67	44,37	4	40,00
Ženski	32	62,75	84	55,63	6	60,00
Skupaj	51	100,00	151	100,00	10	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

V letu 2010 je bilo v aktivnosti »Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči za leto 2008, 2009 in 2010« skupaj 151 vključitev brezposelnih oseb, od tega 84 žensk, kar je 56 % od vseh vključenih. Za leto 2011 novo vključevanje ni bilo predvideno, vendar je bila zaradi daljše obravnave vloge naknadno vključena 1 brezposelna oseba. Iz statističnih podatkov razberemo, da je bilo 10 novih vključitev, vendar gre v tem primeru za statusno preoblikovanje iz samostojnega podjetnika v družbo z omejeno odgovornostjo.

Kot je razvidno iz tabele 6.9, se v aktivnosti »Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči« vključuje več žensk

kot moških. Delež žensk se v izbranem obdobju giblje med 55 % in 63 % vseh vključenih, kar pozitivno prispeva k enakosti možnosti med spoloma.

Tabela 6.10: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb – Zaposli.me, Zaposli.me 2, Zaposli.me 2011

Spol	2009	%	2010	%	2011	%
Moški	1.585	54,58	2.301	55,71	1.378	50,26
Ženski	1.319	45,42	1.829	44,29	1.364	49,74
Skupaj	2.904	100,00	4.130	100,00	2.742	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

V letu 2010 je bilo v aktivnosti »Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb«, in sicer »Zaposli.me«, »Zaposli.me 2« in »Zaposli me 2011«, skupaj 4.130 vključitev brezposelnih, kar je dobrih 40 % več kot v letu 2009. Od 4.130 vključitev je bilo 1.829 žensk. V letu 2011 je bilo 2.742 vključitev, od tega 1.364 žensk. Iz tabele 6.10 je razvidno, da se je leta 2009 v aktivnosti vključevalo več moških kot žensk. A delež žensk se je v izbranem obdobju vztrajno približeval deležu moških, tako da jih je bilo v letu 2011 že slabih 50 %.

Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje je bilo kumulativno gledano (»Zaposli.me 2010« in »Zaposli.me 2011«) od načrtovanih 5.100 vključitev v celotnem letu 2011 dejansko vključenih 2.740 brezposelnih, kar znaša 54 % načrtovane vrednosti. Od vseh vključenih je bilo 69 % dolgotrajno brezposelnih, 9 % oseb, starejših od 55 let, 23 % mlajših od 25 let in 6 % invalidov (ZRSZ 2012a).

Tabela 6.11: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po spolu – Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas

Spol	2009	%	2010	%	2011	%
Moški	532	37,05	31	41,33	–	0,00
Ženski	904	62,95	44	58,67	1	100,00
Skupaj	1.436	100,00	75	100,00	1	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

Iz podatkov v tabeli 6.11 razberemo, da je bilo leta 2010 v aktivnost »Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas« 75 vključitev, od tega 44 žensk. Vključitev je bilo bistveno manj kot v letu 2009, saj so se v letu 2010 delodajalcem iztekle pogodbe o sofinanciranju, novih pa niso več sklepali. V letu 2011 so se nadaljevale le obveznosti iz preteklih let, zato imamo vključeno samo 1 osebo.

2–Starostna struktura

Tabela 6.12: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP 2008, 2009, 2010

Starost	2009	%	2010	%	2011	%
do 17 let	–	0,00	–	0,00	–	0,00
18–24 let	6	11,76	18	11,92	1	10,00
25–29 let	14	27,45	56	37,09	2	20,00
30–39 let	17	33,33	52	34,44	5	50,00
40–49 let	8	15,69	20	13,24	1	10,00
50–59 let	6	11,77	5	3,31	1	10,00
60–69 let	–	0,00	–	0,00	–	0,00
Skupaj	51	100,00	151	100,00	10	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

Iz tabele 6.12 je razvidno, da so se v aktivnosti »Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči za leto 2008, 2009 in 2010« najpogosteje vključevali brezposelni v starosti od 25 do 30 let ter od 30 do 40 let. Nobene nove vključitve brezposelne osebe ni bilo v starostnem razredu do 18 let ter od 60 do 70 let, vendar je v teh dveh starostnih razredih tudi najmanj delovno aktivnih.

Iz tabele 6.13 lahko razberemo, da je bilo največ novih vključitev brezposelnih v aktivnosti »Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb« iz starostne skupine 18 do 25 let ter 50 do 60 let. Precej dobro so bile vključene tudi brezposelne osebe v starosti od 25 do 30 let, 30 do 40 let in 40 do 50 let. Zelo malo novih pogodb je bilo sklenjenih z brezposelnimi osebami, starimi do 18 let ter od 60 do 70 let; je pa v teh dveh skupinah

najmanj delovno aktivnih. Na splošno aktivnosti precej dobro pokrivajo različne skupine, saj so zastopane v približno enakih deležih.

Tabela 6.13: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb – Zaposli.me, Zaposli.me 2, Zaposli.me 2011

Starost	2009	%	2010	%	2011	%
do 17 let	8	0,28	5	0,12	1	0,04
18–24 let	848	29,20	1.263	30,58	636	23,19
25–29 let	374	12,88	629	15,23	459	16,74
30–39 let	425	14,63	699	16,93	484	17,65
40–49 let	377	12,98	597	14,46	466	17,00
50–59 let	847	29,17	924	22,37	680	24,80
60–69 let	25	0,86	13	0,31	16	0,58
Skupaj	2.904	100,00	4.130	100,00	2.742	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

Tabela 6.14: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po starosti – Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas

Starost	2009	%	2010	%	2011	%
do 17 let	–	0,00	–	0,00	–	0,00
18–24 let	219	15,25	15	20,00	–	0,00
25–29 let	438	30,50	22	29,33	–	0,00
30–39 let	434	30,22	25	33,33	1	100,00
40–49 let	268	18,66	11	14,67	–	0,00
50–59 let	74	5,16	2	2,67	–	0,00
60–69 let	3	0,21	–	0,00	–	0,00
Skupaj	1.436	100,00	75	100,00	1	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

Iz tabele 6.14 je razvidno, da je bilo največ novih pogodb za aktivnost »Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas« sklenjenih z brezposelnimi iz starostnega razreda od 30 do 40 let ter od 25 do 30 let. Dobro so bili vključeni tudi brezposelni, stari od 18 do 25 let ter od

40 do 50 let. Nobene nove vključitve pa ni bilo z brezposelnimi, starimi do 18 let ter od 60 do 70 let, vendar pa je tu tudi najmanj delovno aktivnih.

3–Struktura po stopnji strokovne izobrazbe

Tabela 6.15: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP 2008, 2009, 2010

Stopnja strokovne izobrazbe	2009	%	2010	%	2011	%
I.	9	17,65	20	13,24	3	30,00
II.	2	3,92	12	7,95	–	0,00
III.	1	1,96	–	0,00	–	0,00
IV.	11	21,57	37	24,50	–	0,00
V.	19	37,25	58	38,41	4	40,00
VI.	1	1,96	8	5,30	2	20,00
VII.+	8	15,69	16	10,60	1	10,00
Bolonjski program	–	0,00	–	0,00	–	0,00
Skupaj	51	100,00	151	100,00	10	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

Iz tabele 6.15 je razvidno, da je bilo v letu 2010 med vključenimi v aktivnosti »Subvencije za spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči za leto 2008, 2009 in 2010« največ brezposelnih s končano V. stopnjo izobrazbe, in sicer 39 % vseh vključenih, ter s končano IV. stopnjo oziroma slabih 25 %. Slabo so bili vključeni brezposelni s VI. in II. stopnjo izobrazbe. Nobene vključitve ni bilo z brezposelnimi z zaključenim bolonjskim študijem. Pri tem je treba omeniti, da je zaradi na novo uvedenega študija po bolonjskem programu vključenih manj diplomantov kot po starih programih.

Tabela 6.16: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb – Zaposli.me, Zaposli.me 2, Zaposli.me 2011

Stopnja izobrazbe	strokovne	2009	%	2010	%	2011	%
I.		954	32,85	1.138	27,55	655	23,89
II.		161	5,54	228	5,52	130	4,74
III.		18	0,62	37	0,90	17	0,62
IV.		678	23,35	1.051	25,45	637	23,23
V.		773	26,62	1.197	28,98	950	34,65
VI.		97	3,34	152	3,68	133	4,85
VII.+		219	7,54	311	7,53	208	7,58
Bolonjski program		4	0,14	16	0,39	12	0,44
Skupaj		2.904	100,00	4.130	100,00	2.742	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

Iz tabele 6.16 je razvidno, da je bilo v obdobju 2010 do 2011 med vključenimi v aktivnost »Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb« glede na stopnjo izobrazbe največ brezposelnih s končano V. stopnjo izobrazbe, in sicer med 29 % in 35 % vseh vključenih, s I. stopnjo izobrazbe, in sicer med 23 % in 28 %, ter s IV. stopnjo izobrazbe, in sicer med 23 % in 26 % vseh vključenih. Najmanjši delež predstavljajo brezposelni s III. stopnjo izobrazbe, in sicer 0,6 % do 0,9 % vseh vključenih, ter brezposelni, ki so izobrazbo zaključili po bolonjskem programu, to je 0,4 % vseh vključenih.

Iz tabele 6.17 je razvidno, da se je v aktivnost »Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas« vključilo največ brezposelnih s končano V. in IV. stopnjo izobrazbe. Najmanj novih vključitev je bilo z brezposelnimi s končano VI. in II. stopnjo izobrazbe. Nobene vključitve ni bilo z brezposelnimi z zaključenim bolonjskim študijem in s končano III. stopnjo izobrazbe.

Tabela 6.17: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrepe APZ po izobrazbi – Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas

Stopnja izobrazbe	strokovne	2009	%	2010	%	2011	%
I.		174	12,12	15	20,00	–	0,00
II.		44	3,06	1	1,34	–	0,00
III.		12	0,84	–	0,00	–	0,00
IV.		462	32,17	19	25,33	–	0,00
V.		529	36,84	31	41,33	1	100,00
VI.		59	4,11	2	2,67	–	0,00
VII.+		154	10,72	7	9,33	–	0,00
Bolonjski program		2	0,14	–	0,00	–	0,00
Skupaj		1.436	100,00	75	100,00	1	100,00

Vir: ZRSZ (2010, 2011a, 2012a).

Zaposlovanje invalidov

Tabela 6.18: Razmerje med številom brezposelnih oseb in brezposelnih invalidov

Leto	Število brezposelnih oseb	Število invalidov	Število zaposelnih invalidov	Delež invalidov med brezposelnimi (v %)
XII 2009	96.672	13.132	1.629	13,6
XII 2010	110.021	14.920	1.618	13,6
XII 2011	112.754	16.873	2.107	15,0

Vir: ZRSZ (2011a, 2012a).

Konec leta 2009 je bilo na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje prijavljenih 13.132 brezposelnih invalidov, v letu 2010 je bilo prijavljenih 14.920 in v letu 2011 kar 16.873 brezposelnih invalidov. Delež invalidov je v letih 2009 in 2010 znašal 13,6 % vseh brezposelnih, v letu 2011 je bil njihov delež 15 %. V letu 2010 se je zaposlilo 1.618 brezposelnih invalidov, kar je 0,7 % manj kot v letu 2009. V letu 2011 se jih je zaposlilo 2.107, kar je 30,2 % več kot v letu 2010.

Razloga za precejšnje povečanje števila realiziranih zaposlitev v letu 2011 sta po mnenju Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje v povečanem povpraševanju delodajalcev zaradi kvotnega sistema zaposlovanja invalidov in v večjem obsegu vključevanja invalidov v zaposlitveno rehabilitacijo (ZRSZ 2012a).

7 ZAKLJUČEK

Globalna ter lokalna finančna in gospodarska kriza sta močno poslabšali razmere na trgu dela. Zaradi zmanjšane gospodarske aktivnosti se je zmanjšalo povpraševanje delodajalcev po novih delavcih in število prostih delovnih mest. Gospodarska kriza je med gospodarskimi panogami najbolj prizadela predelovalne dejavnosti in gradbeništvo.

Vlada Republike Slovenije se je na krizne razmere odzvala s številnimi ukrepi in aktivnostmi v okviru aktivne politike zaposlovanja, ki so bili usmerjeni zlasti v težje zaposeljive skupine brezposelnih oseb. Za ublažitev posledic gospodarske krize je leta 2009 sprejela tudi dva intervencijska zakona, in sicer Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa in Zakon o delnem povračilu nadomestila plače. Oba zakona sta bila pri delodajalcih dobro sprejeta in dobrih 23.000 delovnih mest je bilo ohranjenih. Vendar je bilo za usposabljanje delavcev na začasnem čakanju na delo narejeno premalo. Poleg tega je vlada sprejela tudi nekaj zakonskih sprememb na področju trga dela, povečala socialno varnost brezposelnih oseb s povečanjem števila upravičencev do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti in s povišanjem zneska denarnega nadomestila.

Brezposelna oseba dobi z vpisom v evidenco brezposelnih možnost uveljavljanja pravice do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti, dostop do informacij o trgu dela in svetovalno pomoč, hkrati pa se obveže, da bo aktivno iskala zaposlitev in se vključila v programe aktivne politike zaposlovanja. V času gospodarske krize je država še povečala sredstva in razširila nabor aktivnosti v sklopu posameznih ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Delež brezposelnih, ki se jim uspe zaposliti oziroma samozaposliti, se od leta 2009 vztrajno povečuje, zato lahko sklepam, da se tudi zaradi ukrepov aktivne politike zaposlovanja brezposelnost počasi zmanjšuje.

V uvodu sem postavila hipotezo, da ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« dosega svoj namen, saj aktivnosti za spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja vplivajo na zmanjševanje brezposelnosti. Ker se delež brezposelnih, ki se zaposlijo oziroma samozaposlijo, počasi a vztrajno povečuje, svojo hipotezo potrjujem. Število brezposelnih se je v letih 2010 in 2011 sicer povečevalo, a po mojem mnenju to ni bila posledica neuspešnosti ukrepov aktivne politike zaposlovanja, pač pa poglobljene gospodarske krize in zmanjšanja gospodarske aktivnosti, zaradi česar se je povečal priliv v registrirano brezposelnost predvsem na račun odpuščanj, stečajev in nepodaljševanja pogodb za določen čas.

»Spodbujanje samozaposlovanja« je zelo uspešen ukrep aktivne politike zaposlovanja, saj je iz podatkov Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje razvidno, da pogodbeno obveznost ohranitve samozaposlitve za dve leti doseže 85 % samozaposlenih, po treh letih pa ohranja samozaposlitev še 50 %. Tudi naprej bi bilo potrebno težiti k temu, da samozaposleni zaposlitev obdržijo, in če imajo možnosti, tudi na novo zaposlujejo. Med fleksibilnimi oblikami zaposlovanja v Sloveniji še vedno največji delež pripada samozaposlovanju. Delo za določen čas je razširjeno predvsem na račun mladih, ki imajo slabši položaj na trgu dela, so zato bolj prilagodljivi in manj zahtevni. Tudi projekt Zaposlitveni izziv je bil zelo dobro sprejet, zato se aktivnosti uspešno nadaljujejo.

V diplomskem delu sem želela tudi preveriti, ali so v aktivnosti učinkovito vključene vse skupine težje zaposljivih brezposelnih oseb. Zato sem zaposlovanje teh skupin preverila z analizo posameznih aktivnosti ukrepa »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja«.

Spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih oseb je z aktivnostjo »Zaposli.me« usmerjeno na več različnih ciljnih skupin, in sicer dolgotrajno brezposelne, starejše, mlade in tiste brez ustrezne izobrazbe. Glede na podatke so zastopani v približno enakih deležih, kar pomeni, da aktivnost enakomerno pokriva problematične skupine brezposelnih oseb.

Dolgotrajno brezposelne osebe so še posebej problematične. Prav trajanje brezposelnosti je največji problem, saj posameznik s tem izgublja svoje sposobnosti, upanje na zaposlitev ter sčasoma preneha iskati zaposlitev. Aktivnost »Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih« je pomembna tudi z vidika družbe, saj morajo projekti, s katerimi kandidirajo delodajalci, imeti tudi družbeno koristno vsebino. Poleg tega aktivnost prispeva tudi k enakosti možnosti med spoloma, saj je bilo vključenih več žensk kot moških.

V zaposlovanje invalidov je bilo vloženo veliko truda. Uveden je bil kvotni sistem zaposlovanja invalidov, vzpostavljena je bila nova mreža izvajalcev storitev zaposlitvene rehabilitacije, povečalo se je število strokovnih timov in več brezposelnih invalidov je bilo vključenih v storitev zaposlitvene rehabilitacije. Vse to se je odrazilo v povečanem številu zaposlitev invalidov.

Na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje ugotavljajo, da je brezposelnih brez izobrazbe vse manj. Mlajši so vključeni v aktivnosti usposabljanja in izobraževanja, starejši pa prehajajo iz brezposelnosti v upokojitev. V zadnjem času je zaradi gospodarske krize opaziti predvsem povečan delež brezposelnih z višjo in visoko izobrazbo.

Na podlagi statističnih podatkov lahko rečem, da ukrep »Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja« vključuje različne skupine težje zaposljivih brezposelnih oseb. Vendar vse skupine niso enako učinkovito vključene v aktivnosti. Bolj bi bilo treba vključiti mlade in starejše, zlasti mlade do 18. leta in starejše v starosti od 60 do 70 let, čeprav je v teh dveh starostnih razredih najmanj delovno aktivnih. Zlasti vključevanje starejših, tudi v starostnem razredu od 60 do 70 let, bo ob prihajajoči novi pokojninski reformi postalo še posebej pomembno. Posebno pozornost je treba nameniti tudi skupini dolgotrajno brezposelnih, zlasti zaradi izredno negativnih učinkov dolgotrajne brezposelnosti. Ko posameznik enkrat izgubi svoje delovne sposobnosti in zanimanje za iskanje zaposlitve, ga je zelo težko ponovno motivirati in aktivirati.

Po mnenju Bratine je problematiko izgube zaposlitve in brezposelnosti treba reševati na štiri področjih:

- na področju organizacijske politike, ki povečuje razvojne možnosti podjetja in s tem zmanjšuje možnost odpuščanja zaposlenih, s tako oblikovanim delom, da bi posamezniku ponujalo izziv, motivacijo in možnost osebnega razvoja;
- na področju državnih intervencij s finančno pomočjo brezposelnim za rešitev njihovega eksistenčnega problema;
- na nivoju splošnih funkcij socialnih institucij, kot so pravna pomoč, pomoč posamezniku pri iskanju zaposlitve, omogočanje in spodbujanje socialnih stikov med brezposelnimi ipd.;

- na nivoju individualnega dela z brezposelnimi z uvedbo strokovno kompetentne svetovalne službe, katere pomoč bi bila usmerjena na vzdrževanje potrebne aktivacijske energije pri posamezniku (Bratina 1992, 65–66).

V letu 2012 je Vlada Republike Slovenije posebno pozornost namenila zlasti vključevanju dolgotrajno brezposelnih, mladih, starejših, trajno presežnih delavcev in brezposelnih zaradi stečajev. Razširila je nabor aktivnosti za spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja. Vlada Republike Slovenije pripravlja tudi reformo trga dela, ki naj bi zmanjšala razlike v položaju zaposlenih za nedoločen in določen čas, zagotovila večjo fleksibilnost trga dela in zmanjšala delo na črno.

Pravica do dela je človekova osnovna pravica. Delo je vrednota, na kateri posameznik gradi svojo identiteto, samospoštovanje, status in družbene vloge. Zaposlitev pomeni osnovo za posameznikovo finančno in socialno varnost. Zato si morajo vsi akterji združeno prizadevati, da brezposelni čim hitreje dobi zaposlitev in sam aktivno gradi svojo prihodnost. S tem pridobi celotna družba, saj se na ta način povečuje družbeni standard in blaginja celotnega prebivalstva.

8 LITERATURA

1. Antončič, Boštjan, Robert D. Hisrich, Tea Petrin in Aleš Vahčič. 2002. *Podjetništvo*. Ljubljana: GV Založba.
2. Avsec, Tamara, Valerija Čuček, Mojca Faganelj, Saša Mlakar, Anita Molka in Tomaž Ravnikar. 2007. *Vse, kar bi morali vedeti o zaposlovanju*. Ljubljana: Lisac & Lisac.
3. Bratina, Aleksander. 1992. Izguba zaposlitve in brezposelnost – bitka s stresom. *Psihološka obzorja* 1 (1): 63–66.
4. Černigoj Sadar, Nevenka in Dorotea Verša. 2002. Zaposlovanje žensk. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 398–433. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Dominkuš, Davor. 2002. Zaposlovanje dolgotrajno brezposelnih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 320–336. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Drobnič, Janez. 1992. Priložnosti in tveganja za invalide. V *Zaposlovanje – perspektive, priložnosti, tveganja: zbornik*, ur. Branka Preželj in Ivan Svetlik, 145–158. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središča.
7. --- 2002. Zaposlovanje invalidov. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 436–473. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Drobnič, Robert. 2009. *Slovenski trg dela danes in jutri: kritičen pogled na trg dela in razvojne možnosti s primeri dobrih praks*. Ljubljana: Planet GV.
9. Eurostat. 2012. *Unemployment rate, annual average, by sex and age groups*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en (1. september 2012).
10. Gorše, Alenka. 1992. Položaj žensk. V *Zaposlovanje – perspektive, priložnosti, tveganja: zbornik*, ur. Branka Preželj in Ivan Svetlik, 102–124. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središča.
11. Hess, Laura E., Anne C. Petersen in Jeylan T. Mortimer. 1994. Youth, unemployment and marginality: The problem and the solution. V *Youth Unemployment and Society*, ur. Anne C. Petersen in Jeylan T. Montimer, 3–33. Cambridge: Cambridge University Press.
12. Ignjatović, Miroljub. 2002. *Družbene posledice povečanja prožnosti trga delovne sile*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

13. Javna agencija RS za podjetništvo in tuje investicije. 2010. *Pričenjamo z izborom za Najboljši poslovni načrt 2011*. Dostopno prek: <http://www.dobre-prakse.si/dogajase/pricenjamo-z-izborom-za-najboljsi-poslovni-nacrt-2011/> (8. avgust 2012).
14. Kajzer, Alenka. 2011. Vpliv gospodarske krize na trg dela v Sloveniji in izzivi za politiko trga dela. *IB Revija XLV* (4): 13–21.
15. Kanjuo-Mrčela, Aleksandra. 1996. *Ženske v menedžmentu*. Ljubljana: Enotnost.
16. --- in Miroljub Ignjatović. 2004. Neprijazna fleksibilizacija dela in zaposlovanja – potreba po oblikovanju varne fleksibilnosti. V *Razpoke v zgodbi o uspehu: primerjalna analiza upravljanja človeških virov v Sloveniji*, ur. Ivan Svetlik in Branko Ilič, 230–258. Ljubljana: Založba Sophia.
17. Kopač, Anja. 2004. *Aktivacija: obrat v socialni politiki*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Mattis, Mary C. 2002. Best Practices for Advancing Women in Business Organizations. V *The new world of work: challenges and opportunities*, ur. Cary L. Cooper in Ronald J. Burke, 283–301. Oxford; Malden: Blackwell Business.
19. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2006a. *Akcijski program za invalide 2007–2013*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/api_07_13.pdf (11. marec 2012).
20. --- 2006b. *Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/apz_2007_2013.pdf (11. marec 2012).
21. --- 2010. *Sprememba Načrta izvedbe Programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leti 2010 in 2011*. 2010. Dostopno prek: [http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/sprememba_nacrta_izvdbе-apz-10-11.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/sprememba_nacrta_izvdbे-apz-10-11.pdf) (30. april 2012).
22. --- 2011a. *Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/apz_katalog_110111.doc (11. marec 2012).
23. --- 2011b. *Načrt za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leto 2012*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/nacrt_apz_2012.doc (13. september 2012).
24. --- 2011c. *Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2012–2015*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/smernice_apz_2012_2015.pdf (13. september 2012).

25. --- 2011č. *Vlada sprejela Poročilo o izvajanju interventnih zakonov s področja trga dela*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/12106/6674/ (5. avgust 2012).
26. --- 2012a. *Evropski socialni sklad*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/evropski_socialni_sklad/ (23. junij 2012).
27. --- 2012b. *Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/espg/ (23. junij 2012).
28. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT). 2012. *Evropski socialni sklad spodbuja samozaposlovanje (2007–2013)*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/skladi/primeri-dobrih-praks/op-ropi/evropski-socialni-sklad-spodbuja-samo-zaposlovanje-2007-2013> (16. avgust 2012).
29. Plut, Tadeja in Helena Plut. 1995. *Podjetnik in podjetništvo*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
30. Pšeničny, Viljem, Jordan Berginc, Marina Letonja, Igor Pavlin, Jaka Vadnjajl in Jan Žižek. 2000. *Podjetništvo: podjetnik, podjetniška priložnost, podjetniški proces, podjetje*. Portorož: Visoka strokovna šola za podjetništvo.
31. Sklad Republike Slovenije za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov. 2006. *Kaj so naloge Sklada*. Dostopno prek: http://www.svzi.gov.si/index.php?dep_id=2 (30. avgust 2012).
32. Statt, David A. 1994. *Psychology and the world of work*. Basingstoke; London: Macmillan.
33. Svetlik, Ivan. 1985. *Brezposelnost in zaposlovanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
34. --- 1992. Nekvalificirani – skupina brez priložnosti? V *Zaposlovanje – perspektive, priložnosti, tveganja: zbornik*, ur. Branka Preželj in Ivan Svetlik, 90–101. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
35. --- 1994. Fleksibilne oblike dela in zaposlitve v Sloveniji. V *Zaposlovanje: približevanje Evropi*, ur. Sonja Pilher in Ivan Svetlik. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
36. --- in Mavricija Batič. 2002. Aktivna politika zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 174–198. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

37. Šušteršič, Janez, Matija Rojec in Klavdija Korenika. 2005. *Strategija razvoja Slovenije*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
38. Tehnološki park Ljubljana (TPLJ). 2011. *Start-up center*. Dostopno prek: <http://www.tp-lj.si/start-up-center> (8. avgust 2012).
39. Trbanc, Martina. 1992. Mladi na trgu delovne sile. V *Zaposlovanje – perspektive, priložnosti, tveganja: zbornik*, ur. Branka Preželj in Ivan Svetlik, 125–144. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
40. --- in Dorotea Verša. 2002. Zaposlovanje mladih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 338–369. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
41. UMAR. 2012. *Izzivi trga dela*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2012/EI2012_-_trg_dela.pdf (5. avgust 2012).
42. Verša, Dorotea. 2002. Zaposlovanje starejših. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 372–396. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
43. *Zakon o delnem povračilu nadomestila plače (ZDPNP)*. Ur. l. RS 42/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=92486> (30. junij 2012).
44. *Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (ZDSPDČ)*. Ur. l. RS 5/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=90544> (30. junij 2012).
45. *Zakon o urejanju trga dela (ZUTD)*. Ur. l. RS 80/2010. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=100223> (1. junij 2012).
46. *Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI)*. Ur. l. RS 16/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=78532> (13. junij 2012).
47. *Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB)*. Ur. l. RS 107/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=75918> (1. junij 2012).
48. *Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF)*. Ur. l. RS 40/2012. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201240&stevilka=1700> (25. avgust 2012).
49. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2010. *Letno poročilo 2009*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/886/letno_porocilo_zrsz_%202009.pdf (7. april 2012).

50. --- 2011a. *Letno poročilo 2010*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/2938/LETNO_%20POROCILO_2010_OS_SLOVENIJA.pdf (7. april 2012).
51. --- 2011b. *Poročilo o izvajanju aktivnosti Spodbujanje samozaposlovanja v letu 2010*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/2422/Porocilo_o_izvajanju_aktivnosti_SZ_2010_23_2_2011.pdf (6. maj 2012).
52. --- 2012a. *Letno poročilo 2011*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/3851/LETNO_POROCILO_ZRSZ_2011.pdf (7. april 2012).
53. --- 2012b. *Obvestila*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/obvestila/obvestilo?aid=482> (6. maj 2012).
54. --- 2012c. *Predstavitev*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/o_zrsz/predstavitev (1. junij 2012).
55. --- 2012č. *Razpisi*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/delodajalci/financne_spodbude/razpisi (1. junij 2012).
56. --- 2012d. *Samozaposlovanje*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/programi/samozaposlovanje (6. maj 2012).
57. Zupan, Primož. 2011. Kriza je rodila Zaposlitveni izziv. *HRM Magazine* 9 (42): 42–43.